

Lorestan University

Online ISSN: 2717-2325

Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas

Journal homepage: <http://www.gsma.lu.ac.ir>

Research Paper

Evaluating the Concept and Role of Sustainable Cultural Development in the Process of Urban Place Design (Case study: Alaviyan Dome area, Hamedan City)

Safoura Jalali^{a,*}, Kianoush Zakerhaghighi^b^a MS candidate, Department of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, Hamadan Branch, Islamic Azad University, Hamadan, Iran^b Professor of Urban Planning Department, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 8 April 2023;

Accepted: 12 August 2023

Available online: 18 May 2024

Keywords:

development, sustainable cultural development, place, place design

ABSTRACT

We look towards a truly pluralistic society, where power among social groups is distributed more evenly than ever in almost any country today, but where different values, favorite cultures, and place-based groups are recognized and negotiated in a public arena. Given the current social diversity in most cities worldwide, people share public spaces with others from a wide spectrum of cultural backgrounds and nationalities. Therefore, the aim of this research is to elucidate the concept and role of sustainable cultural development in the urban place design process within the Gonbad-e Alavian area of Hamadan City. This study was conducted using a mixed-methods approach framed within a descriptive-analytical and inferential strategy. Demographic characteristics, means, standard deviations, maximums, minimums, opinions' variances, and the validity and reliability of research hypotheses were analyzed using the Kolmogorov-Smirnov test for descriptive-level data and the one-sample t-test for inferential-level hypotheses. Additionally, the Analytic Network Process (ANP) technique and the proposed formula were employed. The statistical population of the study consisted of citizens over 18 years old in Hamadan City, with a sample size estimated at 175 using Cochran's formula. Sampling methods included random sampling and criterion sampling. The data collection tool was a structured questionnaire administered in the form of a Likert scale (1- Strongly Disagree; 2- Disagree; 3- Neutral; 4- Agree; 5- Strongly Agree). The nine criteria used in the study were embedded in the questions, all of which were set on a five-point Likert scale. The findings from the one-sample t-test indicate that the social and cultural index, economic index, safety and security index, urban landscape and aesthetics index, mobility and accessibility index, land use and activity index, physical form index, environmental sustainability index, and sense of belonging and participation index fit well with the observed data. The results support hypotheses one, two, and three, indicating positive confidence levels for the factors mentioned, suggesting that all these indices are effective in the urban place design process. Moreover, findings from the ANP software demonstrate significant and bidirectional relationships between the criteria and sub-criteria of interest in this study.

1. Introduction

As we know, sustainable development concerns the depletion of Earth's resources, but it's not only natural resources that are at risk. Other qualities such as ideals, values, cultural identity, and more

are also in danger of being destroyed, endangering safe and healthy living. In past debates, during times when economic issues dominated, "culture" found little room for discussion. In recent times, with the recognition of the effectiveness and irreplaceable role of culture in shaping

*Corresponding Author.

Email Addresses: safoura.jalali@yahoo.com (S. Jalali), k.zakerhaghighi@gmail.com (K. Zakerhaghighi).

To cite this article:

Jalali, S., Zakerhaghighi, K. (2024). Evaluating the Concept and Role of Sustainable Cultural Development in the Process of Urban Place Design (Case study: Alaviyan Dome area, Hamedan City). *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 5(17), 31-58

Doi: 10.22034/GSMA.2024.714049

development, especially sustainable development, cultural elements have become fundamentally important in urban planning processes. explore "Sustainable Urban Development of Historical Cities: Mosul, Iraq," aiming to present an approach to preserving and enhancing urban history in ways beneficial to the environment, society, culture, and economy. Heritage conservation strives to distinguish itself due to the reality that conservation goals and sustainability goals do not always align. These findings are based on research conducted in Mosul, examining concepts and pillars of sustainable development. The current situation in Mosul was delineated using UNDP reports. Results indicate the need for a strategy to protect historical cities while allowing residents to continue living there. This plan should encompass objectives, strategies, and tools to ensure that a "living historical city" can evolve in accordance with sustainable development principles and compatible with sustainable cycles. This paper employs an inductive approach to apply sustainable development in historical city centers worldwide. Significant research has been conducted on sustainable cultural development and place, including studies in Khuzestan Province.

2. Methodology

The current study utilized the statistical software SPSS for data analysis. The analysis included both descriptive and inferential statistics. In the descriptive statistics section, variables related to the research and demographic characteristics were examined. The validity and reliability of indices were assessed using Kolmogorov-Smirnov test to check the normality distribution of data. Descriptive statistical tables and charts were presented to test research hypotheses. In the inferential statistics section, one-sample t-tests, ANOVA techniques, and the proposed formula by were employed to prioritize important options. Parametric tests were used for hypothesis testing based on the distribution of collected data. Non-parametric tests would be used if data were found to be non-normal. Questionnaire data constituted a significant portion of the study's scope.

3. Results

The research findings obtained from the one-sample t-tests indicate that the social and cultural index, economic index, safety and security index, urban landscape and aesthetics index, mobility and accessibility index, land use and activity index, physical form index, environmental sustainability index, and sense of belonging and participation index are well-aligned with the observed data. As the confidence level obtained for these factors is positive, it can be inferred that all mentioned indices significantly influence the urban planning process. Additionally, findings from the ANP software demonstrate significant and bidirectional relationships between the criteria and sub-criteria examined in this study.

4. Discussion

Based on the current study, sustainable cultural development in the urban planning process is a complex concept with various dimensions. According to the findings of the one-sample t-test, each of the nine dimensions mentioned fits well with the observed data, and the results support hypotheses one, two, and three with a positive confidence level. This suggests that all social and cultural dimensions, economic dimension, safety and security dimension, urban landscape and aesthetics dimension, mobility and accessibility dimension, land use and activity dimension, physical form dimension, environmental sustainability dimension, and sense of belonging and participation dimension are effective in the urban planning process. Furthermore, the findings indicate that cultural and sustainable cultural development aspects should not be overlooked in urban design evaluations. These dimensions have shown significant impact within the scope studied. Moreover, locations with greater sustainability are likely to provide better opportunities for implementing these dimensions within their limited scope. This is particularly important because, based on the results of the study, the averages obtained and comparisons made using the software used in the study are aligned with the dimensions, criteria, and sub-criteria of sustainable cultural development in urban design evaluations.

5. Conclusion

In general, based on the findings and comparison with results from other studies and theoretical literature, it can be argued that sustainable cultural development in the urban planning process can be examined in various functional and substantive aspects according to the research findings. One of these dimensions is cultural sustainability, which can contribute to creating a conducive environment for better living. To consider an environment functional in terms of sustainable cultural development in urban design, it must possess various conditions and characteristics. One such characteristic is identity and meaning, which refers

to the capacity of a place to foster a sense of identity, authenticity, and enhance sustainability within the limited scope of Gonbad-e Alavian and the city of Hamadan.

Acknowledgments

According to the responsible author, this article is the result of Safoura Jalali's master's thesis, under the guidance of Dr. Kianoush Zakerhaghighi, Faculty of Art and Architecture, Department of Urban Planning, Islamic Azad University, Hamadan branch.

دانشگاه لرستان

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷

فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

http://www.gsma.lu.ac.ir

مقاله پژوهشی

ارزیابی مفهوم و نقش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری (مطالعه موردی: محدوده گنبد علویان، شهر همدان)

صفورا جلالی^{۱*}؛ کیانوش ذاکر حقیقی^۲

^{۱*} دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.
^۲ استاد گروه شهرسازی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

دریافت مقاله:

۱۴۰۲/۰۱/۱۹

پذیرش نهایی:

۱۴۰۲/۰۵/۲۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۰۲/۲۹

چکیده

ما به سمت جامعه ای که واقعا پلورالیست است نگاه می کنیم، جایی که قدرت در میان گروه های اجتماعی بیش تر از امروز تقریبا در هر کشوری توزیع می شود، اما در آن جا که ارزش های مختلف و فرهنگ های مورد علاقه و گروه های مبتنی بر مکان، گروه های مستقر در یک عرصه عمومی به رسمیت شناخته شده و مذاکره می شوند. با توجه به تنوع اجتماعی کنونی در اکثر شهرها در سراسر جهان، مردم، مکان های عمومی با دیگران را از طیف وسیعی از زمینه های فرهنگی و شیوه های قومی به اشتراک می گذارند. بنابراین، هدف پژوهش تبیین مفهوم و نقش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری در محدوده گنبد علویان شهر همدان می باشد. این پژوهش در چارچوب استراتژی ترکیبی کمی و کیفی و به روش پیمایشی انجام گرفته است. علاوه بر این، این پژوهش توصیفی-تحلیلی و استنباطی می باشد که برای تجزیه و تحلیل اطلاعات در سطح توصیفی از ویژگی های دموگرافیکی، میانگین، انحراف معیار، ماکزیمم و مینیمم نظرات و واریانس و برای بررسی صحت و صقم فرضیات پژوهش از آزمون کولموگروف اسمیرنوف و در سطح استنباطی نیز برای آزمون فرضیه ها از آزمون T تک نمونه ای، تکنیک ANP و فرمول پیشنهادی لین و همکاران استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را شهروندان بالای ۱۸ سال شهر همدان تشکیل داده اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۷۵ نفر برآورد شده است. روش نمونه گیری، نمونه گیری تصادفی و نمونه گیری معیار است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ساختاری و بسسته در قالب مقیاس لیکرت (۱- کاملا مخالف؛ ۲- مخالف؛ ۳- بی نظر؛ ۴- موافق؛ ۵- کاملا موافق) می باشد. معیارهای نه گانه به کار رفته در پژوهش در پرسش ها جای گرفت و همه پرسش ها در مقیاس پنج گزینه ای لیکرت تنظیم شدند. یافته های پژوهش به دست آمده از آزمون T تک نمونه ای حاکی از آن است که شاخص اجتماعی و فرهنگی، شاخص اقتصادی، شاخص ایمنی و امنیت، شاخص منظر شهری و زیبایی شناسی، شاخص حرکت و دسترسی، شاخص کاربری و فعالیت، شاخص فرم کالبدی، شاخص زیست محیطی و شاخص حس تعلق و مشارکت افراد برآزش مناسبتی با داده های مشاهده شده دارند و نتیجه، فرضیه یک، فرضیه دو و فرضیه سه با توجه به این که سطح اطمینان به دست آمده برای عوامل مورد اشاره مثبت است، می توان استنباط نمود که تمامی شاخص های ذکر شده در فرآیند طراحی مکان شهری موثر است. همچنین، یافته های پژوهش حاصل از نرم افزار ANP نشان داد که بین معیارها و زیرمعیارهای مورد نظر در این پژوهش ارتباط معنادار و دو طرفه ای وجود دارد.

* نویسنده مسئول:

پست الکترونیک نویسندگان: safoura.jalali@yahoo.com (ص، جلالی)، k.zakerhaghghi@gmail.com (ک، ذاکر حقیقی).

نحوه استنادی به مقاله: جلالی، صفورا، ذاکر حقیقی، کیانوش (۱۴۰۲). ارزیابی مفهوم و نقش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری (مطالعه موردی: محدوده گنبد علویان، شهر همدان). فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. سال پنجم، شماره ۱ (۱۷)، صص ۵۸-۳۱.

۱. مقدمه

در هر تعریف و معنایی که برای فرهنگ بیان شود این پدیده اهمیت خود را جلوه گر می نماید، برای واژه فرهنگ تعاریف مختلفی داده شده است که هر کدام از آن ها بر روی بخش ویژه ای از آن تاکید داشته اند و هر کدام دیدگاهی در مورد آن ارائه کرده اند، اما در تمام این تعاریف ها که از فرهنگ ارائه شده است آن چه در میان آن ها مشترک است، اهمیتی است که به پدیده فرهنگ داده شده است. در یک تعریف کوتاه اما جامع می توان فرهنگ را «شیوه تفکر و رفتار مجموعه ای از افراد» تعریف کرد. همان گونه که از این تعریف مشخص است هر کدام از اجتماعات بشری که در طول تاریخ تا به حال وجود داشته اند دارای شیوه خاصی از تفکر و رفتار بوده اند و اغلب، این شیوه خاص از رفتار و تفکر یا همان فرهنگ در میان اجتماعات مختلف دارای تفاوت های ماهوی و ساختاری و گاه تضادهایی نیز می باشد. هر کدام از جوامع، چه بزرگ و چه کوچک، در مورد ابعاد زندگی فردی و اجتماعی شان دارای چارچوب ها و ساختارهای خاصی هستند که زندگی فردی و اجتماعی این افراد را شکل می دهد. در نتیجه، هر گونه تغییر در این ساخت ها می تواند باعث تغییر در شیوه های رفتاری و فکری و در نتیجه آن دگرگونی هایی در شیوه زندگی افراد شود. اگر این تغییرات باعث پیشرفت، رفاه و آسایش بیش تر باشد می توان از آن به عنوان تغییری مناسب در کنار حفظ شالوده اصلی فرهنگ مادر یا اولیه یاد کرد، اما اگر این دگرگونی ها موجب تغییرات نامتوازن و بر هم زنده نظم اجتماعی حاکم باشد می تواند عامل ایجاد بی هنجاری اجتماعی و اختلال در ساختار جامعه و کارکرد نهادها و اجزاء مختلف جامعه شود. همان طور که می دانیم توسعه پایدار نگران تهی شدن کره زمین از منابع است، ولی تنها منابع طبیعی نیستند که در مخاطره قرار گرفته اند، بلکه کیفیت های دیگر مانند: آرمان ها، ارزش ها، هویت فرهنگی و ... برای زیست ایمن و سالم در خطر نابودی است. در مناظرات سال های سپری شده، در دورانی که مباحث اقتصادی بیش ترین

توجه را به خود اختصاص داده بود، "فرهنگ" جایی برای طرح نمی یافت. در دوران جدید با مشخص شدن کارسازی و کارآمدی عنصر فرهنگ و نقش غیر قابل جایگزین آن در ساخت توسعه به ویژه توسعه پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری مولفه های فرهنگی به صورتی اساسی مورد توجه قرار گرفتند. می توان استنباط کرد که با پذیرش فرهنگ به عنوان یک رکن اصلی توسعه و پایداری در فرآیند طراحی مکان شهری، راه برای ورود دیگر مولفه های معنوی گشوده می شود، زیرا براساس تعاریف مورد توافق جداسازی فرهنگ از ارزش ها متصور نخواهد بود و در فضای معیارهای ارزشی، داوری به ویژه داوری اخلاقی اجتناب ناپذیر خواهد بود. انسان طی هزاران سال، در هر منطقه ای از جهان و در قالب جهان بینی خاصی با محیط خود، به یک هماهنگی و توان نسبی رسیده است. حاصل چنین تجربیات طولانی و مستمری، به تدریج در ساختار فرهنگی جوامع جمع آوری و ذخیره شده و در عین حال از نسلی به نسل بعد منتقل گردیده است. تحول نسبی و مستمر در هر فرهنگی، در ضمن، ارتباط انسان و محیط را به سوی نوعی کمال هدایت کرده است. در جوامع شرقی، به واسطه حضور و وجود جهان بینی های کل گرایانه و فیلسوفانه، همواره رابطه انسان، طبیعت و محیط مصنوع بسیار ژرف، پیچیده و گسترده بوده است. این، از ویژگی های فرهنگ است که نوعی انطباق، هماهنگی و همدلی نسبی بین فرد و محیط زندگی در یک جامعه مدنی پدید می آورد. تولید فرهنگی و فرهنگ پذیری در جوامع انسانی در یک فرآیند تحولی، در نهایت، راه را به سوی رشد و تعالی انسان، فرهنگ و محیط زیست هموار می کند. بنابراین، ارتباط آگاهانه و بدون واسطه انسان با محیط زیست، از لوازم اولیه توسعه پایدار به شمار می آید. فرهنگ، محیط زیست و انسان، روابط متقابل و حیاتی با هم دارند و تعالی هر یک در گرو دیگری است. البته در یک نگاه کل گرایانه، این ها هر سه، در نهایت، یک پدیده واحد هستند. محیط زیست و توسعه آن می تواند امکان و فرصتی باشد برای انسان در جهت تعالی فرهنگی او، که خود در

نکات مثبت آن ها، امکان بررسی دقیق تر نمونه سایت و محدوده گنبد علویان شهر همدان را فراهم می کند. بررسی سایت و محدوده مورد پژوهش در قالب رویکرد کلان طراحی و برنامه ریزی فرهنگی به صورت اجمالی، نبود چارچوب مبتنی بر رویکرد پایداری فرهنگی در روند تدوین، آن را خاطر نشان می کند. در عین حال، بررسی نحوه برخورد شهرداری همدان با امور فرهنگی، حاکی از آن است که شاخص های مورد توجه سازمان و معاونت های شهرداری همدان، غالباً هم سو با شاخص های تحقق پایداری فرهنگی نیستند. بدین ترتیب، با توجه به شرایط روندهای کنونی مانند جهانی شدن از یک سو و ضرورت حفظ هویت فرهنگی سایت و محدوده مورد پژوهش از سوی دیگر، توجه به تحقق اهداف پایداری فرهنگی به منظور حفظ هویت متمایز فرهنگی سایت و محدوده مورد پژوهش امری ضروری است. بنابراین، در طراحی و برنامه ریزی فرهنگی سایت و محدوده گنبد علویان شهر همدان، به منظور جامه عمل پوشاندن به اهداف برنامه های توسعه، چشم انداز و طرح جامع شهر همدان در بخش فرهنگی و شهری، توجه و تدقیق در ابعاد پایداری فرهنگی بسیار ضرورت می یابد.

از آن جا که هدف کلان این پژوهش، تبیین مفهوم و نقش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری در سایت و محدوده گنبد علویان شهر همدان است و همچنین اهداف عملیاتی پژوهش احیای فرهنگ محلی در فرآیند طراحی مکان شهر همدان؛ تحلیل و بررسی شاخص های توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری سایت و محدوده گنبد علویان با استفاده از روش SPSS و پرسشنامه؛ شناسایی پارادایم های موثر در توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری؛ ارائه مدل تحلیلی از معیارها و شاخص های ارتقاء پایداری و توسعه فرهنگی در طراحی مکان شهری می باشد، به تدوین ارتباط و اهمیت توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری توجه می شود و بدین ترتیب اهمیت چشم انداز و چارچوب فرهنگی در طراحی و برنامه ریزی مورد بررسی قرار می گیرد. اما این بررسی ها تنها به همین محدود نمی شود و با در نظر گرفتن مسئله اصلی پژوهش که

فرآیند توسعه و در طول زمان، پایه و عامل توسعه محیط زیست خواهد بود. چنین فرآیندی را می توان توسعه فرهنگی پایدار نامید. بررسی نمونه های موردی موفق، مطابق با دستور کار ۲۱ سازمان ملل متحد و در عین حال با قابلیت تطبیق با نمونه سایت و محدوده گنبد علویان شهر همدان، به عنوان زمینه هایی که اهداف و محورهای طراحی و برنامه ریزی فرهنگی مبتنی بر رویکرد توسعه فرهنگی پایدار را مورد توجه قرار می دهند، به عنوان بخش مهم این پژوهش مدنظر قرار گرفته است.

بررسی نحوه تدوین شاخص ها، روش های برداشت تجلیات فرهنگ و الگوهای کلان تنوع فرهنگی (Balsas, 2012) به عنوان عمده ترین هدف پایداری فرهنگی که به هویت فرهنگی منجر می شود نیز از پر اهمیت ترین موضوعات مورد بررسی بوده است. نتایج این بررسی ها حاکی از آن است که توجه به مقوله تنوع و هویت فرهنگی بایستی در طرح ها و سیاست های فرهنگی مورد بررسی قرار گیرد. مسئله سیاست گذاری فرهنگی، به عنوان عامل اساسی در چگونگی شکل گیری هنر مورد توجه است؛ چرا که میزان دخالت دولت در عرصه فرهنگ، یکی از وجوه تعیین کننده استقلال و وابستگی فرهنگ و هنر در جامعه است سیاست گذاری فرهنگی به اراده دولت در ایجاد یا تحکیم و یا تغییر مقررات و تنظیمات در عرصه فرهنگ معطوف است. ساختارهای فرهنگی حاکم بر هر منطقه جغرافیایی به شدت در هویت معماری و شهرسازی آن تاثیر می گذارد. از این رو، می توان گفت هویت هر شهر، تجلی فرهنگ در محیط است. از هویت می توان به عنوان پسوند پدیده هایی چون فرهنگ، قومیت، ملیت، دین، محل سکونت، رشته آموزشی، ایل، طایفه و محله و نظایر آن استفاده کرد. در این میان، هویت فرهنگی، احساس هویت یک گروه یا فردی است که تحت نفوذ یک فرهنگ باشد و به آن تعلق پیدا کند. کسب هویت مطلوب و اصیل و رهایی از بحران هویت از دغدغه های تاریخ و فرهنگ های انسانی بوده است. انسان به آن دلیل انسان است که موجودی هویت ساز و خواستار هویتی آرمانی است (Strabi Ashtiani, et al, 2019, 41).

به علاوه، ابعاد ملموس و ناملموس تجلیات فرهنگی نیز باید در نظر گرفته شود. شیوه و روش مطرح شده در این نمونه ها و

فرهنگی استان نقش اساسی داشته است؛ اما سال های پس از جنگ و بازسازی کم تر به مقوله فرهنگ توجه شده است و بیش تر بر بازسازی مناطق جنگی و توسعه اقتصادی استان توجه شده است.

(Sadr Arahami (2013)، در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل موثر بر توسعه فرهنگی در شهر اصفهان» پرداخته است، نتایج پژوهش نشان می دهد که بین مسئولیت فرهنگی افراد، حقوق فرهنگی افراد، سرمایه فرهنگی و مشارکت آن ها با توسعه فرهنگی رابطه معنادار وجود دارد و از جایگاه مطلوبی در شهر اصفهان برخوردار است.

(Esmaili et al (2011)، در تحقیقی به بررسی و مقایسه تطبیقی توسعه فرهنگی در کشورهای ایران و مالزی پرداخته اند. نتایج بررسی و مقایسه شاخص های توسعه فرهنگی در ۱۰ حوزه و ۳۰ شاخص میان ایران و مالزی نشان داد که از بین ۳۰ شاخص، کشور مالزی در ۲۴ شاخص نسبت به ایران برتری دارد و در مورد ۶ شاخص، ایران وضعیت بهتری نسبت به مالزی دارد.

(Salehi Milani and Mohammadi (2010)، در مطالعه ای به بررسی و بازمینی برنامه ریزی فرهنگی در دو نمونه کانادا و آمریکا و همین طور بررسی تطبیقی برنامه ریزی فرهنگی در شهر تهران پرداخته اند. نتایج بررسی ها نشان از آن دارند که محورها و اهداف مورد توجه در برنامه ریزی فرهنگی در نمونه های کانادا و آمریکا با تاکید بر تحقق اهداف پایداری فرهنگی است. از آنجا که اهتمام به فرهنگ از مکان محورترین ابعاد برنامه ریزی است، اهمیت توجه به آن در برنامه ریزی فرهنگی شهر تهران نیز با هدف رسیدن به پایداری فرهنگی احساس می شود. در این زمینه ضروری است که شهرداری تهران، به عنوان نهادی اجرایی، رویکرد و شاخص های مورد توجه در تحقق پایداری فرهنگی را با نگرشی جهانی و در چارچوبی محلی مورد توجه قرار دهد. به طور کلی، تاثیرپذیری تهران از طریق مهاجرت های عمدتاً داخلی ایران از طرفی و از طرف دیگر، نشأت گرفته از ارتباطات گسترده جهانی تعریف می شود. مهاجرت های داخلی، تهران را به مامن تنوع فرهنگی کشورمان تبدیل کرده

"چگونه سایت و محدوده گنبد علویان توانسته بر پایداری فرهنگی در شهر همدان موثر باشد؟" و از طرفی سوالات خرد پژوهش را که شامل توسعه فرهنگی پایدار چه نقشی در فرآیند طراحی مکان شهری سایت و محدوده گنبد علویان در شهر همدان دارد؟ ارکان و عوامل اصلی تاثیرگذار توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری سایت و محدوده گنبد علویان در شهر همدان شامل چه مواردی می باشد؟ آیا توسعه فرهنگی می تواند باعث ارتقاء پایداری مکان شهری سایت و محدوده گنبد علویان شود؟ چگونه؟ ابزار سنجش و تحلیل وضعیت اکنون و اصول کاربردی آن در سایت و محدوده گنبد علویان چیست؟ است، مورد بررسی تفصیلی قرار می گیرد.

در خصوص توسعه فرهنگی پایدار و مکان پژوهش های زیادی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است که به شرح زیر می باشد:

یافته های (Mahmoudi and Faizpour (1997)، در تحقیقی با عنوان «سنجش درجه برخورداری فرهنگی استان های کشور»، حاکی از آن است که استان خوزستان به واسطه موقعیت جغرافیایی و شرایط طبیعی به عنوان منطقه گرمسیر، به شدت تحت تاثیر حرکت های جمعیتی جامعه عشایری است. بخش قابل توجهی از جمعیت عشایری نیز در طی دهه های اخیر با تغییر ساختار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در استان خوزستان یک جا نشین شده و در ترکیب و کیفیت، رفتار اجتماعی و کنش و واکنش های اجتماعی استان خوزستان نقش موثر دارند. لذا، ضروری است که فرهنگ محلی مورد توجه قرار گیرد و براساس ارزش های انسانی و فرهنگی در چارچوب نیل به توسعه، جهت بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی اجتماعی توجه شود. براساس مطالعه صورت گرفته، استان خوزستان در بین استان های کشور از جایگاه مناسبی برخوردار نیست. از سوی دیگر، اختلاف توسعه فرهنگی بین شهرستان های استان خوزستان زیاد است و شهرستان ها به یک میزان از امکانات فرهنگی بهره مند نیستند. گرچه جنگ، عامل مهمی در رکود فعالیت های فرهنگی و به طور کلی عدم توسعه

است. ارتباطات گسترده جهانی به نوبه خود مباحثی چون: تهاجم فرهنگی را از جانبی و از جانب دیگر، گفتگوی تمدن ها را به عنوان ترسالت آمیز نجات فرهنگ فرهنگ های بومی و محلی مطرح می سازد. توسعه فرهنگی - اجتماعی با توجه به این مباحث باید در رابطه با ایران تعریف و تبیین و در جهت فراهم آوردن برداشتی عام از این مفهوم (توسعه فرهنگی - اجتماعی) به ناچار باید اقداماتی انجام شود.

Razmi et al (2008)، در پژوهشی به معرفی شاخص - های ارزیابی و بررسی روند توسعه پایدار شهری در کلان شهر تهران پرداخته اند. یافته های آن ها بیانگر آن است که با توجه به جمعیت بالا و مشکلات اجتماعی شهر تهران به نظر می رسد روند تخصیص اعتبارات و سرمایه گذاری جهت درست دارد، اما عملکرد آن ضعیف و نیازمند برنامه ریزی بهتری است. با توجه به تراکم جمعیت و پراکندگی ناموزون آن در سطح شهر، همچنین آلودگی هوا و مشکلات اجتماعی نظیر: بیکاری به نظر می رسد مدیران کشوری و مدیران شهر تهران باید در جهت انتقال جمعیت از شهر تهران به دیگر شهرهای استان و حتی دیگر مناطق کشور با ایجاد فرصت های شغلی و سرمایه گذاری در دیگر شهرها و ایجاد مراکز آموزشی قوی در آن ها برنامه ریزی کنند. این کار در مکزیکو (پایتخت مکزیک) با موفقیت اجرا شده است. از طرفی، رشد ارزش افزوده حاصل از بخش حمل و نقل و ارتباطات در تهران نشان می دهد که بهتر است در این بخش سرمایه گذاری شود. زیرا، تهران مرکز اصلی تجمع مراکز اداری و دولتی و آموزشی است و سرمایه گذاری در بخش ارتباطات و حمل و نقل می تواند در بهبود خدمات و کاهش ترافیک شهری موثر باشد.

Kazemi and Mohammadi (1999) در پژوهشی به بررسی توسعه پایدار شهری کوریتیبیا، برزیل که بهترین نمونه از اقدامات به عمل آمده در خصوص توسعه پایدار می باشد، براساس پنج دستور عمل زیر از دهه ۱۹۷۰ به مرحله اجرا در آمده است: رشد فیزیکی خطی، کاهش تراکم در مرکز شهر، محدودیت رشد

جمعیت در داخل مرزهای فیزیکی شهر، تحکیم توسعه فعالیت - های اقتصادی، زیرساخت های پایه ای از برنامه ها و خدمات عمومی. مشخصات دیگر این طرح، سرمایه گذاری در آموزش زیست محیطی و برنامه های بازساخت و مشارکت جامعه هستند. دیگر برنامه های این طرح، بسط بهداشت، آموزش، اوقات فراغت و خدمات تعمینی برای کل جامعه عنوان شده است.

در چین، Byrne (1993) et al، با مطالعه بر روی پنج شهر آن کشور و از جمله پکن، به این نتیجه رسیده اند که با تغییر نگرش به توسعه با هدف پایداری در راهبردهای سستی که رشد صنعتی را تعقیب می کنند، می توان کیفیت زیست محیطی شهرها را بهتر کرد (Byrne et al, 1993). در مکزیک، (Drij (1995)، با بررسی توسعه سریع شهر زالاپا، به این تحلیل می رسد که الگوهای پایداری توسعه با استفاده از شبکه ای از فضاهای باز به دست می آید. در این تحلیل، حفظ کیفیت محیط زیست و توسعه اقتصادی مورد تاکید هستند. در نیجریه، (Aina et al (1994)، با بررسی مسائل گروه - های کم درآمد شهر لاگوس، به این نتیجه رسیده اند که توسعه پایدار شهری باید به جای ارتقاء سبک زندگی و الگوهای ناپایدار مصرف اغنیاء به اصلاح و بهبودی خدمات و زیرساخت های شهری بپردازد. آن ها عوامل سیاسی و نهادی را در مسائل زیست محیطی دخیل می دانند. (Mokumo (1996)، هم بستگی اجتماعی (در چارچوب توسعه پایدار شهری) را در شهرهای حاشیه صحرای آفریقا به بحث می گذارد، جایی که به اعتقاد او شکاف های فضایی و اجتماعی ایجاد شده توسط سیاست های استعماری در مورد سکونت گاه ها، هنوز باید ترمیم گردد. (Jirad (1996)، بعد نهادی پایداری شهری را عامل واقعی ناپایداری شهرهای امروزی، به ویژه شهرهای جنوب ایتالیا می - داند. یافته های (Latifi (2004)، در تحقیقی با عنوان «نقش و اهمیت توسعه فرهنگی در توسعه شهری پایدار» حاکی از آن است که «انستیتوپانوس» که یک سازمان غیر دولتی مستقل و بین المللی و چهار سازمان غیر دولتی را در فرانسه، مجارستان،

(وزن: ۰/۲۵۲، رتبه: ۱) اولویت اول در بخش محیط شهری، سیستم حمل و نقل عمومی محور (وزن: ۰/۲۵۴، رتبه: ۱) اولویت اول در بخش حمل و نقل، مرمت منابع تاریخی و فرهنگی (وزن: ۰/۲۳۳، رتبه: ۱) اولویت اصلی در بخش اجتماعی/ فرهنگی، سیاست‌های خانواده‌های کم‌درآمد (وزن: ۰/۲۵۷، رتبه: ۱) اولویت اصلی در بخش اقتصادی، و طراحی بهینه‌محور انرژی است. (وزن: ۰/۳۰۰، رتبه: ۱) اولویت اصلی در بخش پایداری است. این مطالعه به عنوان یک داده اساسی برای بازسازی شهری پایدار در دبی عمل خواهد کرد. (Jackson (1994) می‌گوید: "طبق مشاهدات انجام شده، حس مکان در اروپا بیش تر بر پایه خصوصیات کالبدی تعریف می‌شود تا در آمریکا". او می‌گوید حس مکان در آمریکا به معماری یا عناصر یادمانی یا طراحی فضا مربوط نیست، بلکه بیش تر به رویدادهایی که روزانه، هفتگی یا فصلی اتفاق می‌افتد و ما انتظار رخداد آن‌ها را می‌کشیم و یا رخداد آن‌ها را به خاطر می‌آوریم و با دیگران در آن سهیم می‌شویم، وابسته است. از دیدگاه زمانی، ابعاد کالبدی مکان در زمان‌های کوتاه ثابت‌اند و در زمان‌های بلند توسط ابعاد اجتماعی - فرهنگی تغییر می‌کنند.

(Behrouzi et al (2022) در پژوهشی به «شناسایی عوامل تاثیرگذار بر ارتقاء حس دل‌بستگی به مکان با تاکید بر رویکرد برنامه ریزی طراحی محور» می‌پردازند. این پژوهش با توجه به رویکرد نوین برنامه ریزی شهری طراحی محور تلاش بر آن دارد که بتواند به این مهم پاسخ گفته و هدف آن شناسایی عوامل تاثیرگذار بر ارتقاء حس دل‌بستگی به مکان با تاکید بر رویکرد برنامه ریزی طراحی محور می‌باشد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوا استفاده شد. در کدگذاری باز ۷۶ شاخص شناسایی شد که در کدگذاری محوری در ۹ معیار محیطی - زمینه‌ای، احساسی - عاطفی، اجتماعی - مشارکتی، کالبدی، فرهنگی - اعتقادی، شناختی - ادراکی، فردیت کاربر، طراحی و برنامه ریزی خلاصه شد و در نتیجه در کدگذاری انتخابی ۳ عامل تاثیرگذار هویت مکان، وابستگی به مکان و برنامه ریزی طراحی محور تعیین شد و در قالب مدلی مفهومی این عوامل موثر بر ارتقا حس

انگلستان و ایالات متحده به بررسی مسائل توسعه پایدار پرداخته را در بر می‌گیرد.

(Yawer et al, (2022) در پژوهشی به بررسی «توسعه شهری پایدار شهرهای تاریخی: شهر تاریخی موصل، عراق» می‌پردازند. هدف این تحقیق ارائه رویکردی برای حفظ و ارتقاء تاریخ شهری به گونه‌ای است که برای محیط زیست، جامعه، فرهنگ و اقتصاد مفید باشد. حفاظت از میراث در تلاش است خود را متمایز کند. این به دلیل این واقعیت است که اهداف حفاظت و پایداری همیشه با هم منطبق نیستند. این یافته‌ها بر اساس تحقیقات انجام شده در موصل و مطالعه مفاهیم و ارکان توسعه پایدار است. با استفاده از گزارش‌های UNDP وضعیت فعلی موصل مشخص شد. نتایج نشان‌دهنده نیاز به ابداع استراتژی برای حفاظت از شهرهای تاریخی و در عین حال اجازه دادن به ساکنان برای ادامه اقامت در آنجا است. این طرح باید شامل اهداف، استراتژی‌ها و ابزارهایی باشد تا اطمینان حاصل شود که «شهر زنده تاریخی» می‌تواند مطابق با اصول توسعه پایدار و چرخه‌های پایداری سازگار و تکامل یابد. این مقاله از یک روش استقرایی برای اعمال توسعه پایدار در مراکز شهرهای تاریخی در سراسر جهان استفاده می‌کند.

(Jung & Awad (2021) در پژوهشی به «استخراج عناصر برنامه ریزی برای بازآفرینی شهری پایدار در دبی با استفاده از روش AHP (فرآیند تحلیل سلسله مراتبی)» پرداخته‌اند. هدف این مقاله بررسی عناصر برنامه ریزی برای بازآفرینی شهری پایدار در دبی و ارزیابی وزن عناصر مشتق شده است. به عنوان یک روش، طوفان فکری خبرگان با AHP (فرآیند تحلیل سلسله مراتبی) برای تعیین عناصر برنامه‌ریزی نهایی انجام می‌شود، یک نظرسنجی تخصصی انجام می‌شود و اهمیت عناصر برنامه‌ریزی بازآفرینی شهری پایدار تحلیل می‌شود. نتایج تحلیل سلسله مراتبی نشان داد که بخش محیط شهری (وزن: ۰/۲۵۴، رتبه: ۱) مهم‌ترین عامل در عناصر برنامه ریزی برتر و همچنین بخش‌های اقتصادی (وزن: ۰/۲۳۵، رتبه: ۲) و اجتماعی/ فرهنگی (وزن: ۰/۱۹۴، رتبه: ۳). با توجه به عناصر برنامه ریزی پایین تر، فضاهای سبز و دوستدار آب

توسعه شهری "سالم". با تکیه بر مدل اجتماعی- اکولوژیکی، ما نشان می‌دهیم که چگونه یک رویکرد چند وجهی برای تغییر در سطوح چندگانه در سیستم پیچیده مورد نیاز است تا انگیزه‌های بازیگر، اولویت‌های سازمانی و «قوانین» ساختاری را هدف قرار دهد.

با بررسی‌های انجام گرفته از پژوهش‌های پیشین مرتبط با موضوع پژوهش مشخص شد که در هر یک از مقالات، مولفات و شاخص‌ها و زیرشاخص‌های متفاوتی از توسعه فرهنگی پایدار و مکان بیان شده است، ولی چیزی که در همه این موارد مشترک می‌باشد، شاخص‌های اصلی است که به صورت مستقیم و غیر مستقیم به آن اشاره شده است که در جدول ۱ و شکل ۱ به بیان آن‌ها می‌پردازیم.

دلبستگی به مکان با تاکید بر رویکرد برنامه ریزی طراحی محور ارائه شد.

(Gouais et al (2023) در مقاله ای «درک چگونگی ایجاد مکان‌های سالم تر: یک مطالعه کیفی در حال بررسی سیستم پیچیده تصمیم‌گیری توسعه شهری» را مورد بررسی قرار می‌دهند. مقابله با چالش‌های سیستمی پیچیده مانند ایجاد محیط‌های سالم نیازمند درک اولویت‌ها و ساختارهایی است که بر چندین بازیگر تاثیر می‌گذارند. این مطالعه کیفی، شامل ۱۳۲ ذینفع چند بخشی که سیستم تصمیم‌گیری توسعه شهری را در بر می‌گیرد، چگونگی تاثیرگذاری بر مکان‌سازی سالم‌تر را بررسی می‌کند. با استفاده از تحلیل موضوعی، موضوعاتی را پیرامون اولویت‌های ذینفعان رقیب ایجاد می‌کنیم. «قوانین» ساختاری و تاثیرگذار روابط؛ و توجه تمرکز بر سلامت، نیاز به وضوح و اجماع بیش تر در مورد تعاریف

جدول ۱. مستندسازی شاخص‌های اندازه‌گیری توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری در دو حوزه مطالعات سازمان

های بین‌المللی، مطالعات آکادمیک و به تفکیک شاخص‌ها و مطالعات مربوطه

ردیف	فرهنگ توسعه	بزرگ	اندازه	های	شاخص	مطالعات آکادمیک		سازمان‌های بین‌المللی		
						۱	۲	۱	۲	
۱	اجتماعی - فرهنگی					Raymond, Brown & Weber, 2010				
						Babbie, 2007				
						Williams, 2003				
						Carmona & et al, 2006				
						Montgomery, 1998				
						Madanipour, 2010				
						Lang, 1996				
						Carmona, 2003				
						Relph, 1976				
						Radfar, 2013; Dashaki et al, 1400				
						Mirzaei, Teimuri & Nezhadsarati, 2013				
۲	اقتصادی					Rayfyan, Pour Mohammadi & Rad Jahانبani, 2018				
						Saidi Mofard, 2013				
						Javadi Arjmand, Tavaklian & Nasrabadi, 2013				
						Akhundi et al, 2013; Kohari Darfani et al, 1401				
						Pourjafar, Khodaei & Pourkhizi 2019				

4). از نظر وی، این مشخصه‌ها از اجزای مکان به شمار نمی‌روند، بلکه اجزایی از تجربه انسانی‌اند (جدول ۲).

سوی دیگر، طراحی شهری را در مسیر جدیدی قرار داد. جنبه‌های زیبایی‌شناختی به همراه شرایط رفتاری استفاده‌کنندگان از فضا تأثیرات بسیاری بر تنوع فعالیت‌ها به عنوان عوامل اصلی خلق مکان‌های موفق شهری گذاشتند و مکان‌ها به عنوان فضاهای ویژه شهری و با هویتی متمایز مطرح شدند (Bankdar and Shoultez, 2011: 7). (gharai, 2011: 7). Shoultez (1976)، رویکردی پدیدارشناسانه و اساسی به مکان داشت و بر این باور بود که مکان پدیده‌ای کاملاً کیفی است که نمی‌تواند به مشخصه‌های سازنده‌اش محدود شود. (Relph (1976)، نیز مفهوم مکان را به صورت سه مشخصه شرایط کالبدی، معانی و فعالیت‌ها تعبیر می‌کرد (Rezaei and Bagheri Ziari, 2015, 1598; Moradi Razi Abad and Javan Fruzandeh, 2016,

جدول ۲. اصول طراحی شهری در متون تخصصی دانشگاهی و قانونی با تأکید بر مولفه‌های کالبدی، بصری، اجتماعی و ادراکی به سمت رهیافت مکان‌سازی

Francis Tibbalds (1988)	Jacobs and Appleyard (1987)	Ian Bentley et al (1985)	Kevin Lynch (1981)	Jane Jacobs (1961)	
دلیذیری بصری Visual Delight		تناسب بصری Visual Appropriateness غنا Richness			مولفه‌های کالبدی و بصری
مشاوره و همفکری اجتماعی Social Mix and Consultation	هویت و نظارت Identity and Control جامعه محلی و زندگی شهری Community and Public Life	تعلق Personalization	نظارت Control	مشاوره و همفکری اجتماعی Social Mix and Consultation	مولفه‌های اجتماعی و ادراکی
تقویت نفوذپذیری پیاده Encourage Pedestrians Permeability	دسترسی به فرصت‌ها، تخیلات و مسرت‌ها Access Opportunities Imaginational Joy	نفوذپذیری Permeability	دسترسی Access	نفوذپذیری (بلوک‌های کوچک) Permeability	
تشویق اختلاط کاربری‌ها Encourage Mixed Uses		تنوع Variety	تناسب Fit	اختلاط کاربری‌ها Mixed Uses	
خوانایی Legibility	اعتبار و مفهوم Authenticity and meaning	خوانایی Legibility	احساس Sense		
مقیاس محصور Scale Enclosure	زیست پذیری Livability محیطی برای همگان An Environment for All		سرزندگی Vitality	خیابان و غنای فعالیت The Street & Activity اقدام مناسب پیش از آرایه‌بندی بصری Appropriate Activity before Visual Order	
		انعطاف پذیری Robustness	تناسب Fit	فضاهای انعطاف‌پذیر Robust Spaces	مولفه‌ها

	خوداتکایی شهری Urban Self Reliance	کارایی منابع Resource Efficiency پاکیزگی Cleanliness حمایت زیستی Biotic Support	کارایی Efficiency عدالت Justice		
مکان‌ها قبل از ساختمان‌ها Places before Buildings					موقعی مکان‌سازی

Source: Adapted from Jacobes, 1961; Lynch, 1981; Bentley et al, 1985; Jacobs and Appleyard, 1987; Tibbalds, 1988; Urban Design Group, 1994; Project for Public Space, 1999; DETR and CABE, 2000; Llewelyn and Davies, 2000; Office of the Deputy Prime Minister, 2005; Carmona and Punter, 1997; and Carmona et al, 2003; Eslami et al, 2019; Eslami & Shahivandi 2022; Mostaghni et al, 2020; Ntakana et al, 2023

در حالی است که گروه طراحی شهری PPS، مکان سازی را تحول و دگرگونی فضاهای عمومی به فضاهای زندگی روزمره و ابزاری برای تجدید حیات شهری تعریف می کند که موجب تقویت مشارکت اجتماع محلی در طراحی و مدیریت فضاهای عمومی می شود (Ebrahimpour and Ostadi, 1400,) (Public Spaces, 2016).

پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی استفاده می کند، زیرا، یکی از رایج ترین روش های انتخاب است که هر فرد در جمعیت دارای احتمال برابر بودن انتخاب می شود و نمونه های نمونه ای از یک جمعیت خاص توانایی تعمیم دادن برای کل جمعیت را دارد (Babbie, 1990). در نتیجه، برای جلوگیری از هر گونه تعصب انسانی، پاسخ دهندگان با گذراندن ۱۰، جایی که برای هر ۹ نفر گذشت، انتخاب دهم به عنوان شرکت کننده برگزیده می شود. مرحله اول، تنظیمات مرحله دوم جمع آوری داده ها را مشخص می کند. برای انتخاب تنظیمات و نمونه های مرحله دوم، مهم است که شرکت کنندگان، محل مورد پژوهش را تجربه کرده و بتوانند به وضوح خود را بیان کنند. به طور روتین، این الزامات به نمونه های غیر تصادفی تبدیل می شود که در آن شرکت کنندگان عمداً برای تجربیات خود و توانایی بیان موضوع به کار می گیرند (Seamon & Mugerauer, 2000). این روش نمونه گیری، نمونه گیری هدف مند یا معیار است (Plano Clark & Creswell, 2008; Creswell, 2009).

(1987) Jacobs & Appleyard اهمیت مکان‌های عمومی را در تناسب با نیازهای انسانی از مهم‌ترین مولفه‌های کیفیت حیات شهری عنوان می‌کنند. بوچانان (۱۹۸۸) نیز طراحی شهری را بر پایه ساختن مکان‌ها ترسیم کرد؛ و آن را مقوله‌ای برشمرد که مکان‌ها در آن فقط فضایی خاص نیستند، بلکه فعالیت‌ها و رویدادها آن را شکل می‌دهند (Lai, 1988: 1). این

Project for

۲. روش تحقیق

این پژوهش در چارچوب استراتژی ترکیبی کمی و کیفی و به روش پیمایشی انجام گرفته است. داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده‌اند. جامعه آماری پژوهش را شهروندان بالای ۱۸ سال شهر همدان تشکیل داده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۷۵ نفر برآورد شده است. روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی و نمونه‌گیری معیار است. روش کار نمونه‌گیری به این صورت است که در انتخاب نمونه‌ها، نمونه‌گیری تصادفی منظم (مرحله اول) و نمونه‌گیری معیار (مرحله دوم) مورد استفاده قرار می‌گیرد. روش‌های ترکیبی پیشنهاد شده پژوهش و ماهیت اطلاعات مورد نیاز از پژوهش‌موردی با استفاده از نمونه‌گیری سیستماتیک در هر قسمت محدوده گنبد علویان سازگار است. این پژوهش، نمونه‌گیری چند مرحله‌ای را به کار می‌گیرد، به عنوان نمونه‌هایی از مرحله اول، تنظیمات و فریم‌های نمونه برای مرحله دوم را شناسایی می‌کند. برای مرحله اول،

آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های پارامتریک استفاده شده است و در صورت غیر نرمال بودن باید از آزمون‌های غیر پارامتریک در این پژوهش استفاده گردد و سهم محدوده مورد پژوهش از پرسشنامه‌ها به دست می‌آید. این روش آزمون متناسب با حجم نمونه و سطح معناداری است که در آن باید مشخص شود که داده‌های جمع‌آوری شده از توزیع نرمال یا غیر نرمال برخوردار است؟ پس از آن نیز با در دست داشتن نقشه محدوده و انتخاب تصادفی پرسش‌شونده اول، با استفاده از فاصله سیستماتیک، سایر پرسش‌شوندگان مشخص شدند.

برای سنجش روایی یا اعتبار پرسشنامه نیز پس از رفع ایرادات اولیه، با استفاده از روش اعتبار محتوا، پرسشنامه نهایی بین ۵ نفر از اساتید شهرسازی ارائه شد و نظرات کارشناسی آنان نیز در پرسشنامه اعمال شد تا از نظر روایی، ایرادات احتمالی رفع گردد. علاوه بر این، بسیاری از محققان علوم اجتماعی معتقدند که برای دقت، سطح اطمینان بین ۹۵ تا ۹۹ درصد، با حاشیه خطا ۵ درصد، باید برای یک پژوهش مناسب باشد (Lindsay, 1997; Varkevisser et al., 2003; Rubin & Babbie, 2007). درجه دقت بسیار بالا تقریباً همیشه به یک نمونه بزرگ نیاز دارد. با این حال، نظرسنجی بزرگ نیز هزینه بر و وقت‌گیر خواهد بود. هدف اصلی در تعیین اندازه نمونه این است که آن باید به اندازه کافی گسترده باشد تا بتواند طیف وسیعی از تفاوت‌ها و تاثیرات را به تصویر بکشد و به اندازه کافی، عمیق برای ارائه توصیف غنی و نشان دادن جمعیت باشد؛ با این حال، دقت نمونه‌ها از لحاظ فرآیند انتخاب، مهم‌تر از اندازه نمونه است (Oppenheim, 1992: 43). اندازه نمونه در شرایط عملی، همیشه سازنده بین هزینه و دقت است (Bethlehem, 2009). مهم‌تر از همه، برای پژوهش کمی و کیفی از یک نمونه تصادفی، اندازه نمونه و کیفیت است، انتخاب به جای اندازه جمعیت. اندازه جمعیت عمدتاً به دقت نمونه ناسازگار است (Kalton, 1983; De Vaus, 2002b). برای محاسبه اندازه نمونه در مطالعات، بررسی آمارها یک روش ریاضی را استفاده می‌کنند و فرمول‌های مختلفی برای محاسبه اندازه نمونه مورد نیاز وجود دارد. بهترین

با توجه به اینکه جمعیت کل شهر همدان براساس برآوردهای سالنامه آماری در سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۷۳۸۲۳۴ نفر بوده است (Statistical yearbook, 2015)، در این پیمایش، سایت و محدوده گنبد علویان در ناحیه یک منطقه چهار شهر همدان برای نمونه‌گیری انتخاب شده است. برای انجام پیمایش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری ۱۷۵ پرسشنامه تکثیر و برای تکمیل به پرسشگران تحویل داده شد. نمونه‌های مربوطه در شغل‌های مختلف و شامل هر دو جنسیت زن و مرد بوده است. در هر پرسشنامه ۵۹ سوال در قالب ۹ عنوان کلی با استفاده از طیف و مقیاس ۵ گانه لیکرت (۱- کاملاً مخالف؛ ۲- مخالف؛ ۳- بی‌نظر؛ ۴- موافق؛ ۵- کاملاً موافق) و براساس شاخص‌های منتخب پژوهش انتخاب شدند. همچنین در پژوهش حاضر برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS استفاده شده است. برای اعتبار فرآیند نمونه‌گیری، جمعیت‌شناسی نمونه‌ها با مقایسه جمعیت جمعیت‌های شرکت‌کنندگان مورد تایید قرار می‌گیرد. برای تایید نتایج یافته‌ها، نتایج حاصل هر دو نظرسنجی سه‌بعدی خواهد شد. پیش‌بینی شده است که پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به بیان دلایل آن‌ها برای بررسی توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان‌های مورد علاقه خود، تحقیقات را با تعدادی از صفات ارائه می‌دهند. این ویژگی‌ها با ویژگی‌های اصلی توسعه فرهنگی پایدار و طراحی مکان‌ها که از طریق بررسی ادبیات شناسایی شده‌اند، سه‌گانه می‌شوند (Tabachnick & Fidell, 2007). تجزیه و تحلیل اطلاعات و روایی و پایایی شاخص‌ها براساس مطالعات که شامل دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی است که در بخش اول متغیرهای مرتبط با پژوهش، ویژگی‌های دموگرافیکی و برای بررسی صحت و صقم فرضیات پژوهش از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (جدول ۳) جهت بررسی توزیع نرمال یا غیر نرمال داده‌ها و در قالب جداول و نمودارهای آمار توصیفی (جدول ۴) برای آزمون فرضیه‌ها ارائه گردیده است. در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های T تک نمونه‌ای، تکنیک ANP و فرمول پیشنهادی لین و همکاران (Line et al, 2008) برای دستیابی به گزینه با درجه اهمیت بیش‌تر به کار برده شده است (جدول ۵، جدول ۶، جدول ۷، جدول ۸، جدول ۹، جدول ۱۰، جدول ۱۱) (شکل ۳، شکل ۴، شکل ۵، شکل ۶، شکل ۷، شکل ۸، شکل ۹، شکل ۱۰، شکل ۱۱، شکل ۱۲). روش توزیع داده‌های جمع‌آوری شده در این پیمایش نیز، برای

محدوده گنبد علویان بیش تر از مقدار خطا ۰/۰۵ است، بنابراین توزیع فراوانی گویه های متغیرهای مورد نظر دارای توزیع نرمال هستند.

روش برای نشان دادن صحت نمونه برداری از طریق یک روش مشابه برای نمونه گیری تصادفی است. در نتیجه با توجه به جدول ۳ مقدار سطح معنی داری برای تمامی متغیرها در سطح

جدول ۳. نتایج نرمال بودن توزیع داده ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف

متغیرها	تعداد نمونه	سطح معناداری
اجتماعی و فرهنگی	۱۷۵	۰/۵۶۷
اقتصادی	۱۷۵	۰/۰۸۷
ایمنی و امنیت	۱۷۵	۰/۰۵۶
منظر شهری و زیبایی شناسی	۱۷۵	۰/۰۷۰
حرکت و دسترسی	۱۷۵	۰/۳۱۲
کاربری و فعالیت	۱۷۵	۰/۱۰۴
فرم کالبدی	۱۷۵	۰/۱۸۰
زیست محیطی	۱۷۵	۰/۳۴۵
حس تعلق و مشارکت افراد	۱۷۵	۰/۰۶۳

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۱

۱.۲. محدوده جغرافیایی مورد مطالعه

در جستجوی بررسی های مناسب، مکان های مختلفی با تنوع فرهنگی و جغرافیایی مورد توجه قرار گرفتند (e.g. Canada, USA, China, Iran and India). برای مشخص کردن تعدادی از شهرها و مکان های قابل کنترل در مدت زمان پژوهش، دشوار است. ایران ثابت کرده است که نمونه خوبی برای ارائه یک پژوهش فرهنگی در مورد شهرها و اماکن عمومی است. ایران، تقاطع اقلیت های قومی است (Field, 1968)؛ بسیاری از مردم، قبایل، مستعمره ها، زبان ها و مذاهب، متعلق به منشاء تاریخی خود از اهمیت و نفوذ بزرگ بین المللی است. به لحاظ استراتژیک در تقاطع جغرافیایی بین شرق و غرب قرار دارد، کشور ایران دارای تنوع فرهنگی و قومی فراوان است. ایران به عنوان "سرزمین آرایان" توصیف شده است، ایران، موقعیت منحصر به فردی در بر هم زدن تاریخ آسیا-اروپا دارد. همراه با هند، به عنوان یک منبع اولیه برای فرهنگ ها و اقتصادهای اروپایی استفاده

می شود (Asgharzadeh, 2007). این کشور در اواسط جاده ابریشم واقع شده است و قرن ها، کشور نقش اساسی در تجارت کالاها و فرهنگ بین شرق و غرب را ایفا کرده است. تاریخچه آن چه در حال حاضر به عنوان ایران شناخته می شود، سابقه گروه های مختلف قومی، زبان ها و فرهنگ هایی است که در میان یکدیگر همکاری می کنند. از زمان تاسیس اولین تمدن در حدود ۷۰۰۰ سال قبل از میلاد تا امروز ایران مدرن، این جامعه چند فرهنگی و چند زبانه بوده است (Ghirshman, 1954; Poorpirar, 2001; Ethnologue, 2009). در ارتباط با این موضوع، شهر همدان از سابقه فرهنگی، تاریخی و بین المللی برخوردار می باشد، شهر همدان از دورترین زمان محل استقرار و نشو و نمای تمدن های باستانی بوده است. در قدیمی ترین سبک نوشته آشوری از همدان به عنوان آکسایا به معنی شهر کاسیان نام برده شده است و این امر نشان می دهد که پیشینه مدیریت همدان حداقل به هزاره سوم قبل از میلاد باز می گردد. شهر

علویان) می باشد، انتخاب شده است. شهر همدان مرکز استان همدان است و در بخش مرکزی شهرستان همدان واقع است. از لحاظ موقعیت جغرافیایی این شهر تقریباً در مرکز استان همدان قرار گرفته است و در ۴۸ درجه و ۳۱ دقیقه طول شرقی و ۳۴ درجه و ۴۸ دقیقه عرض شمالی واقع می باشد. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۸۱۳ متر می باشد (Zakerhaghghi & Ashurloo, 2021, 44).

از طرفی، محدوده گنبد علویان در منطقه یک شهر همدان که بین دو میدان امامزاده عبدالله و عین القضاة همدانی که در نزدیکی رینگ مرکزی شهر همدان واقع شده است، قرار گرفته است. مطالعه این محدوده از رینگ اول شهر همدان به عنوان حوزه محلی از سویی و از سوی دیگر به واسطه در برداشتن بافت قدیم و عناصر شاخص شهر، اهمیتی ویژه دارد. وسعت حوزه محلی حدود ۶۱۸ متر است و محدود به میدان امامزاده عبدالله و میدان عین القضاة همدانی است. این محدوده با قرارگیری در بین دو میدان امامزاده عبدالله و عین القضاة و وجود ارتباطات قوی با مناطق اطراف به واسطه محورهای شعاعی، تعدادی از عناصر واجد ارزش تاریخی و عملکردی شهر را در خود جای داده است. عناصر باارزشی چون: امامزاده عبدالله و گنبد علویان که در حقیقت معرف هویت و ویژگی‌های شهر همدان بوده و اصلی‌ترین کانون‌های شهر را به لحاظ هویتی و معنایی سامان می‌دهد (Negarandegan, 1401).

(شکل ۲)، محدوده انتخاب شده را نشان می‌دهد.

همدان طی ۱۵۰ سال حکومت مادها از نعمت و آبادانی فراوان برخوردار و بعد از انقراض آن‌ها هر چند مرکزیت نخستین را از دست داد، ولی به عنوان یکی از سه پایتخت هخامنشی مورد توجه خاص بود. وجود کتیبه‌های گنجنامه، بقایای ستون‌های سنگی، جام‌ها و الواح زرین و سیمین به دست آمده از همدان حاکی از اهمیت این منطقه در دوره هخامنشی است که یکی از این نمونه‌ها گنبد علویان می‌باشد. از لحاظ قومی، مذهبی، زبان‌شناختی و جغرافیایی، این جامعه بسیار متفاوت است، به رغم این واقعیت که پارس‌ها گروه اصلی قومی شهر همدان را تشکیل می‌دهند؛ با این حال، تنوع را به سختی می‌توان در دسته‌بندی‌های ساده توصیف کرد.

شهرهای ایران اغلب در مناطق مختلف در میان گروه‌های مختلف قومی و فرهنگی مختلف شکل می‌گیرند (Kheirabadi, 2000). این، یک وضعیت بسیار منحصر به فرد است که همه این جمعیت با تفاوت‌های فرهنگی مختلف در یک کشور واحد یافت می‌شود (Daniel & Mahdi, 2006) که آن انتخاب خوبی برای مطالعات فرهنگی است. با این حال، افرادی که این جمعیت متنوع را تشکیل می‌دهند از طریق یکدیگر از طریق ویژگی‌های فرهنگی قابل شناسایی مانند: زبان، مذهب، وابستگی قومی و موقعیت جغرافیایی قابل تشخیص هستند (Asgharzadeh, 2007). برای اهداف فوق و تحقق معیارهای انتخاب، یک شهر بزرگ از هر یک از مناطق جغرافیایی مجزا برای نشان دادن این فرهنگ‌های مختلف که شهر همدان (محدوده گنبد

شکل ۲- موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه، منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

۳. یافته‌های پژوهش

هدایت کرده‌اند را در بوته آزمون قرار دهد و تکلیف آن‌ها را مشخص کند و سرانجام بتواند پاسخی برای پرسش‌های پژوهش بیابد. در این قسمت از پژوهش، به ارائه یافته‌های پژوهش و همچنین آزمون فرضیه‌های پژوهش و هدف مورد نظر پرداخته می‌شود. این قسمت از پژوهش، از دو بخش تشکیل یافته، بخش اول یافته‌های توصیفی پژوهش ارائه شده است و در بخش دوم یافته‌های استنباطی و آزمون فرضیه‌ها شرح داده شده است.

پژوهشگر پس از آن که روش پژوهش خود را مشخص کرد و با استفاده از ابزارهای مناسب، داده‌های مورد نیاز را برای آزمون فرضیه‌های خود جمع آوری کرد اکنون نوبت آن است که با بهره‌گیری از تکنیک‌های آماری مناسبی که با روش پژوهش، نوع متغیرها و ... سازگاری دارد، داده‌های جمع آوری شده را دسته بندی و تجزیه و تحلیل نماید و در نهایت فرضیه‌هایی را که تاکنون تا این مرحله او را در پژوهش

- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

گانه مینیمم نظرات و ماکزیمم نظرات و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب ذکر شده است.

در جدول ۴، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است. همان گونه که در جدول ۴ قابل ملاحظه است، برای ابعاد نه

جدول ۴. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

ابعاد	مقدار میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل	واریانس
اجتماعی و فرهنگی	۳/۱۸	۰/۳۱۵	۴/۱۳	۲/۳۸	۰/۱۰۰
اقتصادی	۳/۸۱	۰/۳۰۷	۴/۸۰	۳	۰/۹۴
ایمنی و امنیت	۴/۱۰	۰/۳۷۴	۵	۳	۰/۱۴۰
منظر شهری و زیبایی شناسی	۳/۶۰	۰/۳۳۰	۴/۵۸	۲/۷۵	۰/۱۰۹
حرکت و دسترسی	۳/۴۹	۰/۳۸۷	۵	۱/۵	۰/۳۰۵
کاربری و فعالیت	۳/۵۴	۰/۳۱۲	۴/۱۷	۲/۳۵	۰/۰۹۸
فرم کالبدی	۳/۷۱	۰/۶۴۷	۵	۲/۲۰	۰/۴۲۰
زیست محیطی	۳/۵۷	۰/۴۷۳	۴/۷۱	۲/۵۷	۰/۲۲۴
حس تعلق و مشارکت افراد	۳/۹۷	۰/۴۵۵	۴/۸۰	۲/۴۰	۰/۲۰۸

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۱

۰/۳۰۷ می‌باشد. برای بعد ایمنی و امنیت مینیمم نظرات مقدار ۳ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۴/۱۰ و ۰/۳۷۴ می‌باشد. برای بعد منظر شهری و زیبایی شناسی مینیمم نظرات مقدار ۲/۷۵ و ماکزیمم نظرات مقدار ۴/۵۸ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۶۰ و ۰/۳۳۰ می‌باشد.

همان گونه که در جدول ۴ قابل ملاحظه است، برای بعد اجتماعی و فرهنگی مینیمم نظرات مقدار ۲/۳۸ و ماکزیمم نظرات مقدار ۴/۱۳ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۱۸ و ۰/۳۱۵ است. برای بعد اقتصادی مینیمم نظرات مقدار ۳ و ماکزیمم نظرات مقدار ۴/۸۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۸۱ و

مقدار ۴/۷۱ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۵۷ و ۰/۴۷۳ می‌باشد. برای بعد حس تعلق و مشارکت افراد مینیمم نظرات مقدار ۲/۴۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۴/۸۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۹۷ و ۰/۴۵۵ می‌باشد.

برای بعد حرکت و دسترسی مینیمم نظرات مقدار ۱/۵ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۴۹ و ۰/۳۸۷ می‌باشد. برای بعد کاربری و فعالیت مینیمم نظرات مقدار ۲/۳۵ و ماکزیمم نظرات مقدار ۴/۱۷ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۵۴ و ۰/۳۱۲ می‌باشد.

فرآیند طراحی مکان متفق القول هستند. به منظور بررسی فرضیه مورد نظر از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج به شرح جدول ۵ ارائه شده است.

- یافته های استنباطی پژوهش

اثبات فرضیه اول پژوهش: به نظر می‌رسد متغیرهای ذکر شده در ارتباط با اهمیت و ارزش توسعه فرهنگی پایدار و تاثیر آن در

جدول ۵. آزمون T تک نمونه‌ای متغیرهای پژوهش (فرضیه اول)

فاصله اطمینان		Sig	اختلاف میانگین	آماره T	میانگین	ابعاد
بالا تر	پایین تر					
۰/۶۸	۰/۴۱	۰/۰۰۰	۰/۱۸	۷/۶۴۳	۳/۱۸	اجتماعی و فرهنگی
۰/۸۹	۰/۶۴	۰/۰۰۰	۰/۸۱	۳۴/۸۹۲	۳/۸۱	اقتصادی
۰/۹۲	۰/۶۸	۰/۰۰۰	۱/۱۰	۳/۹۹۷	۴/۱۰	ایمنی و امنیت
۱/۰۷	۰/۸۳	۰/۰۰۰	۰/۶۰	۲۴/۳۹۳	۳/۶۰	منظر شهری و زیبایی شناسی
۰/۸۹	۰/۳۴	۰/۰۰۰	۰/۴۵	۳/۲۵۶	۳/۴۵	حرکت و دسترسی
۰/۳۵	۰/۰۷	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۲۳/۰۴۸	۳/۵۴	کاربری و فعالیت
۰/۳۰	۰/۰۲	۰/۰۰۰	۰/۷۱	۱۶/۶۶۶	۳/۷۱	فرم کالبدی
۱/۳۷	۱/۱۸	۰/۰۰۰	۰/۵۷	۱۶/۱۴۷	۳/۵۷	زیست محیطی
۰/۷۵	۰/۴۹	۰/۰۰۰	۰/۹۷	۲۸/۲۴۳	۳/۹۷	حس تعلق و مشارکت افراد

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۱

که کم تر از ۵ صدم می‌باشد اختلاف میانگین عوامل مورد نظر در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. همچنین، با توجه به این که سطح اطمینان به دست آمده برای عوامل مورد اشاره مثبت است می‌توان استنباط نمود که ابعاد نه گانه در فرآیند طراحی مکان شهری موثر است.

با عنایت به نتایج مندرج در جدول ۵، در ارتباط با ابعاد نه گانه میزان میانگین‌های به دست آمده برای این عوامل برابر با میانگین‌های به دست آمده برای هر عامل در (جدول ۵) می‌باشد، به گونه ای که این میانگین‌ها، بالاتر از میانگین نظری پژوهش (عدد ۳) و اختلاف میانگین آن‌ها برابر با نتایج مندرج در (جدول ۵) است. با توجه به میزان سطح معناداری به دست آمده

اصولی توسعه با فرهنگ چندان کارساز نخواهد بود. به منظور بررسی و آزمون فرضیه مورد اشاره از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد، یافته‌های حاصل به شرح (جدول ۶) است.

اثبات فرضیه دوم پژوهش: از دیگر فرضیه‌های مطرح شده این بود که به نظر می‌رسد توسعه پایدار بدون توجه به فرهنگ و متغیرهای آن و نیز عدم توجه به پیوند اساسی و

جدول ۶. آزمون T تک نمونه‌ای متغیرهای پژوهش (فرضیه دوم)

فاصله اطمینان		Sig	اختلاف میانگین	آماره T	میانگین	ابعاد
بالتر	پایین تر					
۰/۷۸	۰/۳۴	۰/۰۰۰	۰/۶۷	۳/۲۳۴	۳/۶۷	حفاظت از میراث تاریخی و تنوع فرهنگی
۰/۵۶	۰/۱۴	۰/۰۰۰	۰/۵۳	۴/۸۴۵	۳/۵۳	پروژه های ابتکاری نوسازی و مشمول گرایی
۰/۸۹	۰/۵۴	۰/۰۰۰	۰/۶۵	۲/۲۲۱	۳/۶۵	تهیه دستور کار محلی
۰/۸۸	۰/۵۵	۰/۰۰۰	۰/۴۳	۴/۱۶۷	۳/۴۳	ایجاد مراکز و مکان‌هایی برای برگزاری نمایشگاه ها

منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

اثبات فرضیه سوم پژوهش: به نظر می رسد رابطه مستقیمی بین متغیرهای مذکور برای تغییر دادن وضعیت سایت و محدوده گنبد علویان وجود دارد. به منظور بررسی فرضیه مورد نظر از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج به شرح جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷. آزمون T تک نمونه‌ای متغیرهای پژوهش (فرضیه سوم)

فاصله اطمینان		Sig	اختلاف میانگین	آماره T	میانگین	ابعاد
بالتر	پایین تر					
۰/۷۱	۰/۴۷	۰/۰۰۰	۰/۱۹	۷/۵۲۵	۳/۳۵	اجتماعی و فرهنگی
۰/۹۳	۰/۴۴	۰/۰۰۰	۰/۷۴	۳۴/۹۱۵	۳/۶۰	اقتصادی
۰/۹۶	۰/۷۲	۰/۰۰۰	۰/۹۰	۴/۱۰۵	۳/۹۰	ایمنی و امنیت
۱/۲۰	۰/۹۸	۰/۰۰۰	۱/۲۵	۲۵/۴۴۲	۴/۳۵	منظر شهری و زیبایی شناسی
۰/۹۵	۰/۲۳	۰/۰۰۰	۰/۳۰	۳/۱۲۶	۳/۱۰	حرکت و دسترسی
۰/۴۲	۰/۰۱۸	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۲۴/۲۲۶	۳/۱۵	کاربری و فعالیت
۰/۱۸	۰/۰۶	۰/۰۰۰	۰/۸۳	۱۷/۱۲۳	۳/۴۵	فرم کالبدی
۱/۵۸	۱/۳۵	۰/۰۰۰	۰/۷۹	۱۶/۱۹۳	۳/۷۵	زیست محیطی
۱/۶۸	۰/۵۶	۰/۰۰۰	۱/۵۰	۳۱/۴۲۳	۴/۶۵	حس تعلق و مشارکت افراد

منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

محیط نرم افزار سوپردسیژن استفاده شده است که در ادامه یافته‌های حاصل ارائه می شود.

- ساختار کلی سوپرماتریس اولیه

از طریق پرسشنامه و طیف تعریف شده، نظرات خبرگان را به صورت مقایسه‌های زوجی جمع آوری کرده و برای جمع‌بندی نظرات خبرگان از میانگین هندسی استفاده می کنیم. به منظور کنترل

- تحلیل هدف: ارائه مدل تحلیلی از معیارها و شاخص های ارتقاء پایداری و توسعه فرهنگی در طراحی مکان شهری با استفاده از تکنیک ANP در محیط نرم افزار سوپردسیژن

یکی از اهداف مدنظر در این پژوهش ارائه مدل تحلیلی از معیارها و شاخص های ارتقاء پایداری و توسعه فرهنگی در طراحی مکان شهری است، به منظور دستیابی به این هدف از تکنیک ANP در

نتیجه مقایسه‌ها، نرخ سازگاری برای هر یک از ماتریس‌ها محاسبه گردید، قاعده کلی این است که اگر عدد شاخص ۰/۱ یا کم‌تر باشد، می‌توان داوری‌ها را خوب و وزن‌ها را قابل اعتماد دانست و اگر عدد شاخص بیش از ۰/۱ باشد، داوری‌ها ناسازگارتر از آن هستند که بتوان به آن‌ها اعتماد کرد. نرخ سازگاری تمامی قضاوت‌های انجام شده در بالای هر شکل نمایش داده شده است. در مرحله اول، مقایسه دودویی معیارهای اصلی پژوهش صورت پذیرفت و نتایج حاصله به شرح (جدول ۸) است.

جدول ۸. نتایج مقایسه دودویی معیارها

معیارها	m1	m2	m3	m4	m5	m6	m7	m8	m9	بردار ویژه W21
m1	۱	۳	۴	۵	۳	۱	۴	۳	۷	۰/۰۸۹
m2		۱	۲	۱	۴	۵	۲	۲	۱	۰/۰۴۵
m3			۱		۴	۵	۲	۰/۵	۲	۰/۱۳۴
m4				۱	۴	۴	۶	۰/۲۲	۳	۰/۰۵۶۷
m5					۱	۲	۴	۰/۳۳	۵	۰/۰۹۸۶
m6						۱	۳	۱	۱	۰/۰۳۴۵
m7							۱	۴	۳	۰/۰۳۸۹
m8								۱	۱	۰/۰۲۷۴
m9									۱	۰/۰۱۹۸

منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

بعد از انجام مقایسه دودویی معیارهای اصلی ارتباط متقابل بین معیارها را مشخص می‌کنیم. به منظور مشخص نمودن وابستگی درونی معیارها از نظرات کارشناسان ذی ربط استفاده گردیده است. وابستگی درونی معیارهای اصلی به شرح (جدول ۹)

جدول ۹. وابستگی‌های درونی معیارها به یکدیگر

معیارها	m1	m2	m3	m4	m5	m6	m7	m8	m9
m1	✓								
m2		✓							
m3			✓						
m4				✓					
m5					✓				
m6						✓			

✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	m7
✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	m8
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	m9

منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

اقتصادی در مقایسه با شاخص ایمنی و امنیت وقتی که معیار اجتماعی و فرهنگی کنترل شود، چقدر است؟» به همین شکل، مقایسه دودویی برای تمامی معیارها انجام و بردارهای ویژه با فرض ثابت ماندن هر یک از معیارها محاسبه گردید. نتیجه مقایسه دودویی در (جدول ۱۰) ارائه شده است.

در ادامه به منظور اندازه گیری وابستگی‌های متقابل بین معیارهای اصلی، با استفاده از مقیاس ۹ کمیتی ساعتی، مقایسه دودویی معیارهای اصلی با بهره گیری از نظرات خبرگان و کارشناسان ذی ربط صورت پذیرفت. نحوه سوال کردن در این قسمت برای نمونه به این صورت است: «اهمیت نسبی معیار

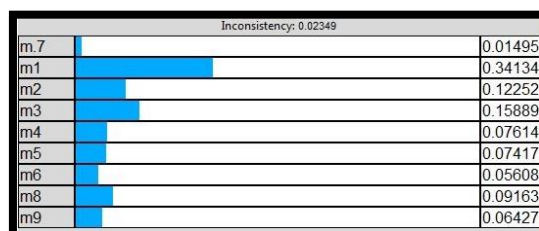
جدول ۱۰. اوزان مقایسه دودویی وابستگی درونی

m9	m8	m7	m6	m5	m4	m3	m2	m1	معیارها
۰/۰۱۹۷	۰/۰۱۵۴	۰/۰۳۲۱	۰/۰۰۷۶	۰/۰۱۳۴	۰/۰۳۱۲	۰/۰۱۷۶	۰/۰۵۳۲	۰/۰۴۲۲	m1
۰/۰۱۵۵	۰/۰۱۰۴	۰/۰۴۵۶	۰/۰۱۵۰	۰/۰۵۱۲	۰/۰۲۱۷	۰/۰۱۷۰	۰/۰۴۱۲	۰/۰۵۴۲	m2
۰/۰۱۴۵	۰/۰۱۴۵	۰/۰۱۹۱	۰/۰۶۷۱	۰/۰۰۹۴	۰/۰۰۹۸	۰/۰۱۲۲	۰/۰۳۸۵	۰/۰۲۵۲	m3
۰/۰۲۱۳	۰/۰۲۳۴	۰/۰۰۶۱	۰/۰۲۷۸	۰/۰۵۳۲	۰/۰۰۱۲	۰/۰۱۱۶	۰/۰۲۶۵	۰/۰۱۳۶	m4
۰/۰۴۲۱	۰/۰۱۰۲	۰/۰۴۲۱	۰/۰۵۴۵	۰/۰۳۷۱	۰/۰۲۱۲	۰/۰۱۸۷	۰/۰۴۴۳	۰/۰۷۵۵	m5
۰/۰۴۵۱	۰/۰۰۵۹	۰/۰۲۳۴	۰/۰۳۱۲	۰/۰۲۴۹	۰/۰۱۸۷	۰/۰۱۰۹	۰/۰۳۴۱	۰/۰۳۲۱	m6
۰/۰۲۳۰	۰/۰۰۳۹	۰/۰۴۵۳	۰/۰۵۹۰	۰/۰۷۶۱	۰/۰۰۹۸	۰/۰۰۷۶	۰/۰۲۵۵	۰/۰۴۱۱	m7
۰/۰۱۷۸	۰/۰۳۰۱	۰/۰۳۲۰	۰/۰۴۰۲	۰/۰۸۷۶	۰/۰۰۷۲	۰/۰۰۴۵	۰/۰۱۴۲	۰/۰۱۶۵	m8
۰/۰۱۱۱	۰/۰۰۱۴	۰/۰۲۱۱	۰/۰۳۷۶	۰/۰۸۸۷	۰/۰۴۱۲	۰/۰۱۰۶	۰/۰۴۲۲	۰/۰۱۲۳	m9

تشکیل ابرماتریس و استخراج اوزان نهایی معیارها و زیرمعیارها

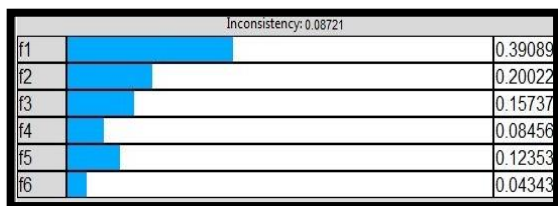
کرده تا اوزان نسبی کلی معیارها محاسبه شود. با توجه به وزن نهایی معیارها در ماتریس وزنی حد و ماتریس خوشه‌ها، اوزان نهایی معیارها و زیرمعیارهای مورد نظر در این پژوهش به شرح (شکل ۳، شکل ۴، شکل ۵، شکل ۶، شکل ۷، شکل ۸، شکل ۹، شکل ۱۰، شکل ۱۱، شکل ۱۲) ارائه شده است.

نتایج فرآیندهای گفته شده در بالا، تشکیل ابرماتریس بدون وزن است. پس از تشکیل ابرماتریس بدون وزن، بعد ماتریس روابط میان معیارها را در ماتریس مقایسات زوجی معیارها نسبت به گروه ضرب کرده تا اوزان نسبی محدود به دست آید. سپس، این اوزان به دست آمده را در ارزش مبتنی بر خوشه‌ها (معیارهای پژوهش) که در بخش نخست استخراج شد، ضرب

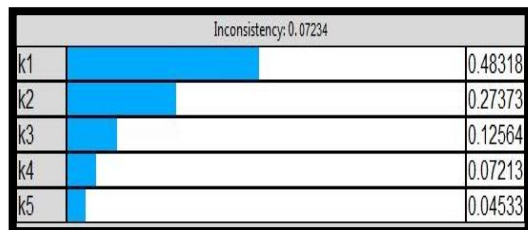
شکل ۸- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار حرکت و دسترسی، منبع:

نگارنگان، ۱۴۰۱

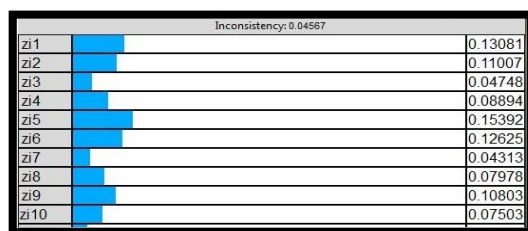
شکل ۹- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار کاربری و فعالیت، منبع:

نگارنگان، ۱۴۰۱

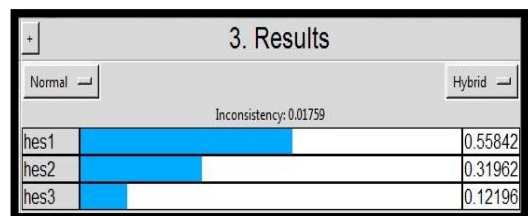
شکل ۱۰- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار فرم کالبدی، منبع:

نگارنگان، ۱۴۰۱

شکل ۱۱- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار زیست محیطی، منبع:

نگارنگان، ۱۴۰۱

شکل ۱۲- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار حس تعلق و مشارکت

افراد، منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

تشکیل ماتریس اصلی به منظور دستیابی به موثرترین مولفه ها در رسیدن به توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری

شکل ۳- اوزان نهایی معیارهای اصلی پژوهش، منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

اولویت بندی زیرمعیارهای معیارهای اجتماعی و فرهنگی،

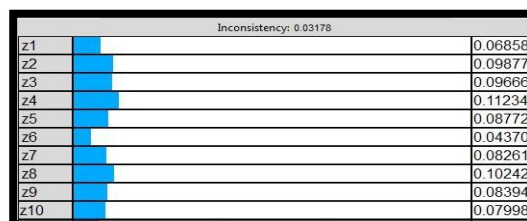
اقتصادی، ایمنی و امنیت، منظر شهری و زیبایی شناسی،

حرکت و دسترسی، کاربری و فعالیت، فرم کالبدی،

زیست محیطی و حس تعلق و مشارکت افراد

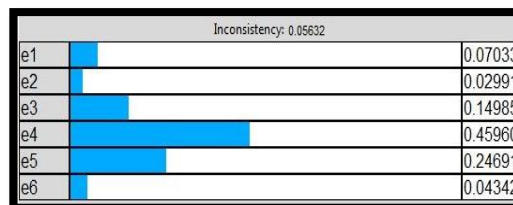
در شکل های ذیل امتیاز و اولویت بندی زیرمعیارهای به شرح

ذیل مطرح شد:

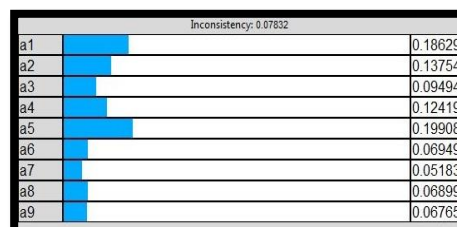
شکل ۴- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار اجتماعی و فرهنگی، منبع:

نگارنگان، ۱۴۰۱

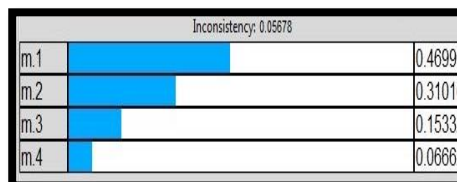
شکل ۵- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار اقتصادی، منبع: نگارنگان،

۱۴۰۱

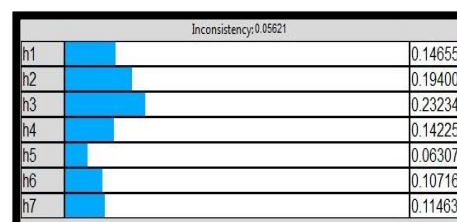
شکل ۶- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار ایمنی و امنیت، منبع:

نگارنگان، ۱۴۰۱

شکل ۷- اوزان نهایی زیرمعیارهای معیار منظر شهری و زیبایی

شناسی، منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

برای دستیابی به گزینه با درجه اهمیت بیش تر، می‌باید از فرمول پیشنهادی لین و همکاران (Line et al, 2008) مبنی بر مجموع ضرب وزن گزینه ها در وزن معیار آن گزینه، استفاده کرد (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. ماتریس نهایی

وزن گزینه ها در رابطه با هر معیار										
گزینه ها	کاربری و فعالیت	حس تعلق و مشارکت افراد	زیست محیطی	فرم کالبدی	حرکت و دسترسی	منظر شهری و زیبایی شناسی	ایمنی و امنیت	اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی	
وزن گزینه ها	۰/۷۶۱۴	۰/۰۹۱۶۳	۰/۰۵۶۰۸	۰/۷۴۱۷	۰/۰۶۴۲۷	۰/۱۵۸۸۹	۰/۱۲۲۵۲	۰/۳۴۱۳۴	۰/۰۱۴۹۷	
وزن گزینه ها در رابطه با هر معیار										
گزینه ها	کاربری و فعالیت	حس تعلق و مشارکت افراد	زیست محیطی	فرم کالبدی	حرکت و دسترسی	منظر شهری و زیبایی شناسی	ایمنی و امنیت	اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی	انتخاب گزینه نهایی
خدمات رفاهی	۰/۰۵۳	۰/۰۱۴	۰/۰۸۷	۰/۰۶۳	۰/۰۷۰	۰/۰۵	۰/۰۵۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶	۰/۰۵۲
دسترسی مناسب	۰/۰۱۴	۰/۰۲۲	۰/۰۶۶	۰/۰۴۷	۰/۰۸۴	۰/۰۸	۰/۰۷۴	۰/۰۷۹	۰/۰۷	۰/۱۰۴
خدمات مناسب حمل و نقل	۰/۰۱۲	۰/۰۴۵	۰/۰۵۸	۰/۰۵۵	۰/۰۴۳	۰/۰۳	۰/۰۶۵	۰/۰۷۵	۰/۰۶	۰/۱۰۵
افراد و روابط جمعی	۰/۰۶۹	۰/۰۲	۰/۰۱۰	۰/۰۶۳	۰/۰۲۴	۰/۰۳	۰/۰۹۴	۰/۰۷۹	۰/۰۸۶	۰/۱۴۸
تنوع فضاها	۰/۰۸۳	۰/۰۱۶	۰/۰۸۸	۰/۰۱۴	۰/۰۵۴	۰/۰۴	۰/۰۸۲	۰/۰۸۷	۰/۰۸۶	۰/۰۶۸
نظارت اجتماعی	۰/۰۴۱	۰/۰۳۴	۰/۰۳۲	۰/۰۲۸	۰/۰۷۵	۰/۰۷	۰/۰۱۸۷	۰/۰۸۷	۰/۰۱۹۸	۰/۱۵۲
رویت پذیری فضا	۰/۰۵۱	۰/۰۳۷	۰/۰۴۴	۰/۰۶۸	۰/۰۱۳	۰/۰۵	۰/۰۹۷	۰/۰۷۵	۰/۱	۰/۰۸۶
خدمات تفریحی، فرهنگی	۰/۰۲۳	۰/۰۳۰	۰/۰۷۲	۰/۰۱۲	۰/۰۵۲	۰/۰۲	۰/۰۷۶	۰/۰۸۷	۰/۰۷۷	۰/۰۷۵

منبع: نگارنگان، ۱۴۰۱

۴. بحث و نتیجه گیری

موضوع پژوهش حاضر، موضوعی نوین به شمار می آید که تاکنون در پژوهش ها و مطالعات گذشته به صورت مستقیم و غیر مستقیم در پدیده توسعه فرهنگی پایدار و مکان به کار نرفته است. از این جهت می توان پژوهش حاضر را نگرشی نوآورانه و خلاقانه به مفهوم و نقش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری دانست. البته پژوهش هایی درباره ابعاد و مولفه های توسعه، توسعه پایدار، پایداری فرهنگی، توسعه فرهنگی پایدار و مکان انجام شده که در ادبیات نظری به آن ها اشاره شده است، اما هیچ یک از آن ها نگرشی ساختاری به ابعاد و سازه های تشکیل دهنده مفهوم و نقش توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری ندارد. از طرفی، مدل مفهومی و ساختاری برای ارزیابی اعتبار سنجش ابعاد مفهومی و روابط ساختاری بین سازه های پژوهش ندارد؛ بنابراین، یافته های پژوهش حاضر را می توان رویکردی نوین، در پژوهش ها و مطالعات آینده استفاده کرد و باب نوینی در پرداخت به مفهوم توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری باز کرد. گنبد علویان و محدوده گنبد علویان به دلیل داشتن شرایط ویژه ای از جمله ویژگی های معماری، شهرت بین المللی و همین طور موقعیت قرارگیری در شهر همدان این قابلیت و ظرفیت را دارد که به عنوان مکانی با مشخصه های توسعه، توسعه پایدار، پایداری، پایداری فرهنگی، تعاملات و رویدادهای توسعه فرهنگی پایدار را حفظ کند و به وجود آورد. بر اساس مطالعه حاضر، توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری مفهومی پیچیده با ابعاد مختلف است. با توجه به نتیجه آزمون T تک نمونه ای، هر نه بعد مطرح شده برآزش مناسبی با داده های مشاهده شده دارند و نتیجه، فرضیه یک، فرضیه دو و فرضیه سه با توجه به اینکه سطح اطمینان به دست آمده برای عوامل مورد اشاره مثبت است می توان استنباط نمود که تمامی نه بعد اجتماعی و فرهنگی، بعد اقتصادی، بعد ایمنی و امنیت، بعد منظر شهری و زیبایی شناسی، بعد حرکت و دسترسی، بعد کاربری

و فعالیت، بعد فرم کالبدی، بعد زیست محیطی، بعد حس تعلق و مشارکت افراد در فرآیند طراحی مکان شهری موثر است. همچنین براساس یافته ها، نباید در بررسی این عناصر از زمینه های فرهنگی و توسعه فرهنگی پایدار و محیطی در طراحی مکان شهری غافل بود. این یافته ها نشان می دهد، ابعاد به کار رفته در پژوهش به شکلی معنادار در سطح محدوده تاثیر گذار است. همچنین بیانگر آن است که مکان هایی با ماندگاری بیش تر، احتمالاً فرصت بهتری برای اجرای ابعاد ذکر شده در سطح محدوده به وجود می آورند. این موضوع به ویژه از این نظر اهمیت دارد که براساس نتایج پژوهش حاضر، میانگین های به دست آمده و مقایسه های صورت گرفته با استفاده از نرم افزارهای مورد استفاده در پژوهش در راستای ابعاد، معیارها و زیرمعیارهای توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری در ارزیابی ها مورد نظر است. در نتیجه برای تبدیل شدن محدوده گنبد علویان به مکانی با توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری با استفاده از داده های مستخرج از نرم افزار ANP، باید تمهیدات ویژه ای با توجه به یافته های به دست آمده در نظر گرفته شود.

مطابق یافته ها، تاثیرگذاری، مقایسه، سازگاری و ناسازگاری معیارها و زیرمعیارها در بخش یافته ها به تفصیل ذکر شده است. به طور کلی، با توجه به یافته ها و مقایسه آن ها با نتایج سایر پژوهش ها و ادبیات نظری موجود، می توان این گونه استدلال کرد که توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری را می توان از جنبه های مختلف کارکردی و ماهوی به اشکال گوناگونی مطابق با یافته های پژوهش بررسی کرد. یکی از این ابعاد، جنبه پایداری فرهنگی است که می تواند در ایجاد محیطی مناسب برای زندگی بهتر مفید واقع شود. برای اینکه بتوان محیطی را با توجه به توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری، کارکردی دانست، باید شرایط و ویژگی های مختلفی داشته باشد. یکی از این ویژگی ها هویت و معنی است که به ظرفیت های مکان در ایجاد احساس هویت و اصالت و بهبود زیست پذیری در سطح محدوده گنبد علویان و شهر همدان اشاره می کند.

- به نظر می‌رسد توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری باید این قابلیت را داشته باشد که حس تعلق به محدوده را در بین شهروندان ایجاد و تقویت کند؛ به طوری که ساکنین محلی و بازدیدکنندگان آن را به عنوان مقصدی برای بازدیدها و ملاقات های متعدد در سطح شهر همدان انتخاب کنند. یکی دیگر از ویژگی های توسعه فرهنگی پایدار و مکان در محدوده گنبد علویان، اهمیت تاریخی و فرهنگی به عنوان بخشی از تاریخ و فرهنگ محلی است. این ویژگی به وجود عناصر معنایی و نشانگان شهری و تمدنی در سطح محدوده اشاره دارد. با این عناصر می توان امکان تعامل را میسر کرد و فضای فرهنگی پایداری برای کنش های معنایی بازدیدکنندگان از فرهنگ های مختلف فراهم ساخت. ویژگی تمیز بودن، طبیعی بودن، نوآوری، راحتی فیزیکی، حفاظت فیزیکی، متن گسترده تر به برخی عناصر جذاب و منحصر به فرد از قبیل نشانه های فرهنگی، تاریخی و مذهبی، سبک های خاص معماری و جریان رفتارهای فرهنگی خاصی در محدوده اشاره می کند که این ظرفیت ها ممکن است در جذب کنشگران و بازدیدکنندگان در محدوده گنبد علویان بسیار موثر باشد. ویژگی های راحتی فیزیکی، موقعیت در نظم اجتماعی، رضایت، آرامش، دسترسی اجتماعی رویدادی است که به ظرفیت های محدوده از جمله سازگاری، ضمیمه عاطفی و عملکردی، ادعا، هویت، احساس امنیت و حضور توجه می کند. ویژگی آخر، رویدادی است که به ظرفیت های محدوده در برگزاری رویدادهای فرهنگی و تاریخی از قبیل جشن ها، آیین ها و تجمعات ملی و میثاقی توجه می کند. این رویدادها جزئی از شناسنامه ملی، اجتماعی و فرهنگی هر جامعه قلمداد می شود و به دلیل جذابیت ذاتی، زمینه گردهمایی فرهنگ ها و تعاملات میان آن ها را در محدوده فراهم می آورد. با توجه به یافته های پژوهش حاضر می توان پیشنهادهای زیر را برای استفاده بهتر از ظرفیت های سایت و محدوده گنبد علویان پیشنهاد کرد:
۱. برگزاری جشنواره های سالانه برای معرفی بهتر تاریخ و فرهنگ ایرانی-اسلامی به گردشگران؛
 ۲. ایجاد فضاهای عمومی برای تعامل و ارتباط گردشگران از ملل و اقوام مختلف؛
 ۳. توانایی و قدرت محدوده در پذیرفتن عملکردها و ماوا دادن فعالیت های گوناگون در خود؛
 ۴. برگزاری برنامه های سالیانه فرهنگی مشترک با سایر کشورها؛
 ۵. تربیت نیروی انسانی متخصص برای ارائه خدمات در زمینه های مختلف به مردم، گردشگران و جلب رضایت آنان؛
 ۶. اجرای سیاست های تشویقی برای جذب بیش تر گردشگران؛
 ۷. ایجاد بانک اطلاعاتی کامل از گردشگران و بازدیدکنندگان سایت و محدوده گنبد علویان و امام زاده عبدالله و حفظ تعامل با آن ها پس از بازگشت به دیار خود؛ زیرا آن ها می توانند به عنوان سفیرانی بالقوه، قابلیت ها و ظرفیت های فرهنگی سایت و محدوده گنبد علویان و امام زاده عبدالله را به دیگر افراد و گروه ها معرفی کنند؛
 ۸. اطلاع رسانی و معرفی بهتر جاذبه ها، ظرفیت ها، توانمندی ها و برنامه های توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری از راه های مختلف، مانند شبکه های مجازی، تورهای نمایشگاهی، چاپ پوستر و کانالوگ؛
 ۹. تدوین و ارائه گزارش های تفصیلی و سالانه در مورد برنامه های اجرا شده و برنامه هایی که در شرف اجرا هستند. برگزاری این برنامه ها می تواند در ایجاد انگیزه ساکنین و گردشگران برای استفاده از سایت و محدوده گنبد علویان و امام زاده عبدالله به عنوان مکانی با توسعه فرهنگی پایدار مفید باشد.
- نتایج پژوهش حاضر را می توان برای انجام دادن پژوهش های بیش تر در مورد ظرفیت های توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی

پایدار، ابعاد فرهنگی- تاریخی، اجتماعی شهرها و مکان ها در بررسی های خود توجه کنند. همچنین با بسط، تفصیل و بهره گیری از هر یک از ابعاد پژوهش حاضر و اضافه کردن ابعاد جدید، دامنه مفاهیم و چارچوب های نظری توسعه فرهنگی پایدار در فرآیند طراحی مکان شهری را گسترش دهند.

مکان شهری در دیگر شهرهای تاریخی کشورمان استفاده کرد؛ زیرا ایران با تاریخ و فرهنگ و منابع بسیار غنی خود می تواند ظرفیت های لازم را برای گفت و گوی توسعه فرهنگی پایدار، فرهنگ ها و تمدن ها در راستای طراحی مکان های شهری مطلوب فراهم کند.

پژوهشگرانی که می خواهند در این حوزه مطالعه کنند، باید به زمینه های توسعه، توسعه پایدار، پایداری فرهنگی، توسعه فرهنگی

فهرست منابع

- Asgharzadeh, A. (2007). "Iran and the challenge of diversity: Islamic fundamentalism, Aryanist racism, and democratic struggles". New York: Palgrave Macmillan.
- Awad, J, Jung, C. 2021. "Extracting the Planning Elements for Sustainable Urban Regeneration in Dubai with AHP (Analytic Hierarchy Process)". *Sustainable Citie and Society* 76. p. 1.
- Babbie, E. 1990. "Survey research methods". 2nd edn. Belmont, Calif: Wadsworth Pub.
- Babbie, E. R. 2007. "The practice of social research". 11th edn. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Balsas, C. 2022. "Qualitative planning philosophy and the governance of urban revitalization, a plea for cultural diversity". *Urban Governance* 2, 67. p. 247.
- Bentley & et al. 1985. "Responsive Environment: A Manual for Designers London: Architectural Press".
- Bethlehem, J. G. 2009. "Applied survey methods: A statistical perspective". Hoboken, N.J: Wiley.
- Bankdar, A., Qarai, F. 2019. "Changing paradigms in the principles of urban design; from the physical, social and perceptual components to the place-making approach". Two quarterly magazines of the University of Art. Number six. pp. 10-13(in Persian).
- Behrouzi, M., Majdi, H., and Saida Zarabadi, Z. 1401. "Identifying the influencing factors on enhancing the sense of attachment to the place with emphasis on the design-oriented planning approach". *Scientific-research quarterly of geography and regional planning*. 12th year Number 4. p. 108(in persian)..
- Carmona, M., Punter, J. 1997. "The Design Dimension of Planning: Theory, Content and Best Practice for Design Policies, London: Routledge".
- Carmona & et al. 2003. "Public Places- Urban Spaces, Architectural Press, Oxford".
- Carmona & et al. 2006. "Public Spaces—Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design". London: Architectural Press. Elsevier.p. 99.
- Cresswell, T. 2009. "What is place?" in Thrift, N. J. & Kitchin, R. (eds.) *International encyclopedia of human": geography*. Amsterdam; Elsevier.
- Daniel, E. L. & Mahdi, A. A. 2006. *Culture and customs of Iran*. Westport, CT; London: Greenwood Press.
- De Vaus, D. A. 2002b. *Surveys in social research*. 5th edn. London: Routledge.
- DETR & CABE. 2000. *by design: urban design in the planning system: towards better practice*.
- Dashtaki, N., Majdi, H, and Habib, F. 1400. "Explanation of the framework of urban sustainability components based on the conceptual model of the City of Excellence". *Naqsh Jahan scientific-research quarterly (in Persian)*.
- Ethnologue. 2009. *Languages of Iran*. [Online]. Available at: http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=IR (Accessed: 19 July 2009).
- EEslami, S, Shahivandi, A. 2022. "Measuring indicators of creating a sense of place in new urban developments (Case Study: Qods district)". *Motaleate Shahri*, 12(47), 54- 55- 56- 57.
- Eslami, L, Majedi, H, Etesam, I .2019. "Analyzing the Latent Logic of Inclusive Design in Vernacular Architecture of Iran with the Approach of Sustainability; Case Study: 12th District of Tehran (Safavid Fence)". *Baghe-e Nazar*, 16(77). p. 75, 79.
- Esmaili, R., Qolizadeh, A, and Sabahi, N. 2018. "Comparative study and comparison of cultural development in Iran and

- Malaysia". Research paper of social sciences. No. 85. pp. 139-147(in Persian).
- Ebrahimpour, B., Ostadi, M. 1400. Explanation of the conceptual-analytical framework of placemaking with emphasis on the connection of places in the old and middle context of Mashhad city. Utopia architecture and urban planning. No. 37. p. 135(in Persian).
- Field, H. 1968. *Contributions to the anthropology of Iran*. Repr. Edn. New York: Kraus Reprint.
- Ghirshman, R. 1954. *Iran from the earliest times to the Islamic conquest*. Baltimore, Maryland: Pelican Books.
- Gouais, A., & et al .2023. "Understanding how to create healthier places: A qualitative study exploring the complex system of urban development decision-making". Health & Place 81. p. 1.
- Jacobs, A. D., & Appleyard. 1987. "Toward an Urban Design Manifesto". Journal of the American.
- Kalton, G. 1983. Introduction to survey sampling. Beverly Hills, Calif: Sage
- Kheirabadi, M. 2000. "*Iranian cities: formation and development*". Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press"
- Kothari Dariani, S., Shia, I, and Habib, F. 1401. "Measuring the impact of the physical-physical quality of the urban environment on the promotion of citizenship rights in the metropolis of Shiraz". Scientific-research quarterly of geography and regional planning. 12th year No. 3. pp. 816-817(in Persian).
- Lia, R.T. 1988. "Low in Urban Design and Planning, New York: Random House". p. 1.
- Lindsay, J. M. 1997. Techniques in human geography. London; New York: Routledge.
- Llewelyn, D. 2000. Urban Design Compendium, London: English Partnerships.
- Lynch, k. 1981. "Theory of good city form. Boston, MASS: MIT Press"
- Latifi, G. 2013. "The role and importance of cultural development in sustainable urban development". Political science: political-economic Innovation in Science and Technology in Barcelona and Spain. p. 1598(in Persian).
- Montgomery, J. 1998. "Making a city: Urbanity, vitality and urban design, Urban Design". No. p. 94.
- Mostaghni, A, Farasatkah, M, Parizan, M. 2021. "In the Quest of a Model to Improve the Concept of Place Attachment Case Study: The University of Art". Baghe-e Nazar Scientific Journal, 18(101). p. 8.
- Mahmoudi, V., Faizpour, M. 1997." measuring the degree of cultural enjoyment of the provinces of the country". Daneshvar Quarterly. Fifth year Number 17. p. 10(in Persian)
- Moradi Razi Abad, R., Javan Faruzandeh, A. 2016. "(Investigation of the concept of place and attachment to it in performance spaces)". p. 4(in Persian).
- Mirzaei, S., Timouri, S, and Nejadstari, S. 2013. "Meaning in place and creation of identity; (Case example: Kermanshah market) National Studies Quarterly". Thirteenth year. Number 2. p. 127(in Persian)
- Ntakana, K., & et al. 2023. "Inclusive urban space production model for sustainable development in South Africa". Heliyon 9. p. 1-4.
- Office of the Deputy Prime Minister [ODPM]. 2005. Planing Policy Statement 1 [PPS1]: Deliveing Sustionable Development, London: ODPM.
- Oppenheim, A. N. 1992. "Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement". 2nd rev. edn. Pinter.
- Plano Clark, V. L. & Creswell, J. W. 2008. "The mixed methods reader. London: SAGE".
- Poorpirar, N. 2001. T'ammoli dar bonyan-e tarikh-e Iran. Davazdah qarn sokoot! Publishers/ International Development Research Centre in association with World Health Organization Regional Office for Africa.
- Project for Public Space [PPS]. 1999. "How to Turn a Place Around: A Handbook for Creating Successful Public Spaces, New York: PPS".
- Project for Public Spaces. 2016. What is placemaking?
- Pourjafar, M., Khodai, Z, and Pourkhizi, A. 1390. Iranian social development studies. Third year. Number three. p. 4(in Persian).
- Raymond, C. M., Brown, G. & Weber, D. 2010. "The measurement of place attachment: Personal, community, and environmental connections". Journal of Environmental Psychology. 30(4).pp. 422- 434.
- Relph, E. 1976. "Place and Placelessness. London: Pion Limited".
- Rubin, A. & Babbie, E. R. 2007. "Essential research methods for social work". Belmont, Calif.: Thomson. Brooks. Cole.
- Razmi, J., Rezaizdi, S, and Anuri, M. 2017. Introduction of indicators of evaluation and review of the process of sustainable urban development in the metropolis of Tehran. Management and development process. No. 67. pp. 24-25(in Persian).
- Rezaei, M., Bagheri Ziari, M. 2015. Compilation of design principles with emphasis on the concept of sense of place and place-making

- (case study: Tejn River margins with emphasis on place-making). International Conference on Innovation in Science and Technology in Barcelona and Spain. p. 1598(in Persian).
- Rafiyan, M., Seddighi, E, and Pourmohammadi, M. 2018. "measuring the feasibility of improving the quality of the environment through pedestrianization of urban axes (case study: Aram Street axis in the central part of Qom city). Urban and regional studies and researches. Third year. Number eleven. pp. 46-54(in Persian).
- Seamon, D. & Mugerauer, R. 2000. "Dwelling, place, and environment: towards a phenomenology of person and world". Malabar, Fla.: Krieger.
- Saidi Mofard, S., Gardframarzi, M. 2013. "investigating the indicators of a healthy city with the approach of sustainable urban development. Architecture and urban planning and sustainable development with a focus on native architecture to a sustainable city. p. 7(in Persian).
- Salehi Milani, S., Mohammadi, M. 2019. Objectives and indicators of achieving cultural sustainability. Two quarterly magazines of the University of Art. Number five. pp. 7-11 and 4(in Persian).
- Sadr Arahami, N. 2013. Investigating factors affecting cultural development in Isfahan city. Specialized Quarterly Journal of Social Sciences. Islamic Azad University, Shushtar branch. Seventh year Number four. Consecutive (23). p. 27(in Persian).
- Strai Ashtiani, H., Itsam, I, Majdi, H. 2019. Architectural cultural-identity policies with emphasis on Ekbatan town of Tehran. Journal of Islamic Art Studies. Number 37. Volume 16. p. 41(in Persian).
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. 2007. "Using multivariate statistics. 5th edn. Boston, Mass. Pearson".
- Tallon, A. 2013. Urban Regeneration in the UK. London: Routledge.
- Tibbalds, F. 1988. "«Urban Design: Tibbalds Offers the Prince his Ten Commandments»". The Planner. 74(12). p. 1.
- UN. 2001. "Guidance in preparing national sustainable development strategies; 2001". Revised Draft. New York. Oct, 5.
- UNESCO. 2005. "Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, Adopted by the 33rd General Conference of UNESCO".
- UNO. 2002. "Earth Summit, Unite Nations' Johannesburg Declaraion".
- Urban Design Group [UDG]. 1994. Urban Design Source Book, Abingdon: UDG.
- Varkevisser, C. M., Pathmanathan, I. & Brownlee, A. T. 2003. "Designing and conducting health systems research" projects. 2nd rev. edn. Amsterdam/Ottawa: KIT.
- Williams, D. 2003. "The meaning of place, attachments to founs marked national park". Norwegian journal of geography. vol.56. No.p. 3.
- Yawer, A, Bakr, A, Fathi, A. 2022. "Sustainable urban development of historical cities: Historical Mosul City, Iraq". Alexandria Engineering Journal, 67. p. 257.
- Zakerhaghighi, K., Ashuloo, M. 2021. Formulation of effective policies on creating a network of urban green spaces with an emphasis on spatial justice (Case study: Twelve districts of Hamadan city). p. 44. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27833496.1400.1.3.2.4>